अजिंठा लेण्यांच्या चित्रकलेतील विदेशी व्यक्ती

अजिंठ्याच्या रंगचित्रामध्ये अनेक इराणी, मंगोल, ग्रीक व रोमन व्यक्ती पण दिसतात. येथे अनेक विदेशी विनोदी अवस्थेमध्ये दिसतात. डोळे मिचकवताना, गाल फुगवताना किंवा एकमेकांची चेष्टा करताना अजिंठ्याची ही रंगीत दुनिया अतिशय समृद्ध आहे.

- दुलारी कुरेशी (विख्यात इतिहासतज्ज्ञ)

अजिंठ्याच्या त्या अंधुक गुहेत प्रवेश करताच असा आभास होतो की, एक रंगीत स्वप्न सृष्टीसमोर तरंगायला लागले आहे. जसजसे बघणाऱ्यांचे डोळे चौफेर फिरायला लागतात तसतसे जणू रंगभूमीवर अनेक दृश्ये आपल्यासमोर सरकत जातात. जसे एखाद्या नाटकाचाच प्रयोग सुरू आहे, म्हणूनच की काय सुप्रसिद्ध शायर सिकंदर अली वज्द यांनी त्यांची प्रसिद्ध कविता ‘अजिंठा’ यामध्ये लिहिले आहे.

‘जहाँ नगमे जनम लेते है रंगीनी बरसती है,

दख्खन की गोद में आबाहा ये खाबो की वस्ती है

ये तस्वीरे बजाहेर साकेत व खामोश रहती है.

मगर अहले नजर पूछे तो दिल की बात कहती है’

सिकंदर वज्द या चित्रकलेने अतिशय प्रभावित झाले होते. या जादूच्या ब्रशमधून निर्माण झाले मनुष्य, प्राणी, वनस्पती, इमारती इत्यादी. या विलक्षण आकृत्यांमध्ये मनुष्य हा केंद्रबिंदू राहिला. मग तो काळा, गोरा, गहूवर्णीय, तपकिरी किंवा भुरा असो. चित्रकारांनी या मनुष्याला समकालीन वेशभूषा, केशभूषा व अलंकारांनी सजवले. त्यांच्या सामर्थ्यशाली व विशिष्ट शैलीमुळे येथील पात्रांची ओळख सहजपणे उमजत नाही.येथील रंगचित्रामध्ये सगळ्यात लक्षवेधक पात्र जे ठरले ते म्हणजे अनेक विदेशी दिसणारे व्यक्ती. ज्यामध्ये स्त्री आणि पुरुष दोन्ही दिसतात; पण अधिक मोठा टक्का पुरुषांचा आहे.

याची सखोल माहिती मिळविण्यासाठी अनेक पुस्तकांचे अवलंबन केले; परंतु मोजक्याच पुस्तकांमध्ये सविस्तर माहिती होती. यामध्ये गुलाम याजदानी यांचे अजिंठ्यावरचे चार व्हॉल्यूम, जॉन ग्रिफीतचे पुस्तक ‘द पेन्टिंग इन द बुद्धिस्ट टेम्पल ऑफ अजिंठा’, रमेश गुप्ते, ‘द आकानोग्राफी ऑफ बुद्धिस्ट स्कल्पचर;’ पण सगळ्यात महत्त्वाचा संशोधन लेख बहादूर राय रजेंद्रबाला मित्रांच्या ‘ऑन रिप्रेजेन्टेशन ऑफ फॉरिनर्ज इन द अजिंठा फ्रेस्कोज’ व वासुदेव अग्रवालाज, हर्षचरित एक सांस्कृतिक अध्ययन ठरले. या पुस्तकांनी हळूहळू अजिंठ्यातील परदेशी लोकांचा गुंतागुंतीचा प्रश्न उलगडण्यास बरीच मदत केली. तरी यामध्ये

बऱ्याच चुकाही सापडल्या; परंतु महत्त्वाचे प्रश्न निश्चित उलगडले, ज्यामध्ये परदेशी लोकांची अजिंठ्यामध्ये उपस्थिती.

या भागातले सातवाहनांचे राज्य म्हणजे पैठण हे होते. सातवाहन काळ हा एक सुवर्णयुग म्हटला तरी चालेल. कारण यांच्या काळात शेती उत्पन्नाहून भरपूर महसूल मिळायचा, तसेच अनेक उद्योग होते (ज्याला अंतर्गत व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मोठ्या प्रमाणात मागणी होती) येथील उद्योगांचे केंद्रस्थान म्हणजे पैठण, तेर व भोकरदन जेथे अनेक वस्तूंचे उत्पादन व्हायचे (ज्यामध्ये अनेक प्रकारचा कपडा, सुती, मलमल, रेशीम तसेच अनेक प्रकारचे मणी ज्यामध्ये हस्तिदंत, शंख, टेराकोटा, तसेच अर्धमौल्यवान व मौल्यवान दगड) या वस्तूंची आयात-निर्यात व्हायची. पुढे वाकाटक व चालुक्यांच्या काळात हा व्यापारांचा विस्तार होऊन भरभराटीला आला. जेव्हा कोणाचेही राज्य वेगवान प्रगती करतो तेव्हा कलेला (मग ती चित्रकला, शिल्पकला, वास्तुकला असो) उत्तेजन मिळते. कारण या सगळ्या अनुकूल परिस्थितीचा प्रभाव कलेवर निश्चितच पडतो आणि याच काळात अजिंठा, वेरूळ, घटोत्कच, औरंगाबाद, पितळखोरा या लेण्यांचेही उत्खनन झाले. या सगळ्या लेण्यांमध्ये अर्थात अजिंठा लेण्या या सर्वश्रेष्ठ ठरल्या.

पुस्तकांच्या माहितीप्रमाणे हे तर स्पष्ट झाले की, कोणकोणत्या देशांचे लोक व्यापार करायला पैठण व त्याच्या भोवतालच्या प्रांतामध्ये यायचे. एम.एन. देशपांडे यांच्या एका लेखामध्ये त्यांनी तेरला रोमन व्यापाऱ्यांची वसाहत होती असा उल्लेख केला. तसेच अरब व ग्रीक व्यापाऱ्यांचाही उल्लेख केला आहे, तसेच इराणी व्यापारी पण यायचे. या विदेशी व्यापाऱ्यांचा अजिंठ्यामधील रंगचित्रामध्ये उपस्थिती दिसते. अजिंठ्याच्या लेणी नंबर एक व सतरामध्ये जास्त संख्येनी विदेशी दिसतात. लेणी नंबर एकमध्ये एक प्रसिद्ध दृश्य म्हणजे एशियन एम्बेसी. या दृश्यामध्ये एका राजाच्या (पुलीकेसन दुसरा) अनेक दास, दासी, मंत्री इत्यादी उभे आहेत. राजाच्या समोर तीन विदेशी दिसत आहेत. त्यांनी टोकदार टोप्या घातल्या आहेत व तिघांनी दाढीला पण टोकदार आकार दिला आहे, तसेच त्यांच्या नाकाच्या व चेहऱ्याच्या ठेवणीवरून ते पर्शियनच असावेत. त्यांच्या नमुनेदार नोकदार टोपीवरून तर हे पर्शियन आहेत, तसेच त्यांच्या वेशभूषेला काबा म्हणतात. जो साधारणपणे घट्ट असतो. हा काबा त्यांच्या गुडघ्यापर्यंत आहे व त्याच्या खाली घट्टी चुडीदार घातला आहे.

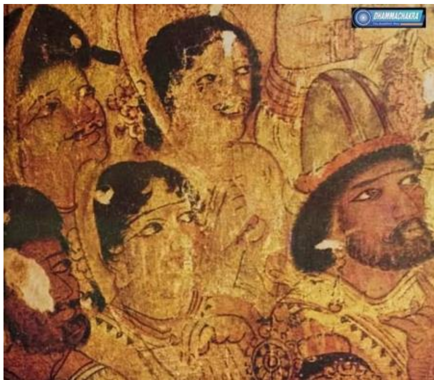
अजिंठा लेणी नंबर एकच्या छतावर एक विदेशी राजाचे कोर्टमधील दृश्य आहे. ज्याला याजदानी यांनी त्यांच्या पुस्तकामध्ये यांना पर्शियन म्हटले आहे. जे त्या काळी (आधुनिक अफगाणिस्थान)चा भाग होता. या दृश्यामध्ये दोघे राजा व राणी सिंहासनावर बसले आहेत व त्यांच्या दोनही बाजूला दाशा दिसत आहेत. त्यांचे कपडे थंडीच्या भागातल्या आवश्यकतेप्रमाणे आहेत. येथे स्त्रियांनी लांब झगा घातला आहे व राजाने पण कशिदा काम केलेला जामा घातला व त्याच्याखाली चुडीदार. येथे दोन्ही बाजूस उभ्या असलेल्या दासी

हे राजा व राणीला मदिरा (दारू) सर्व्ह करीत आहेत. त्यांच्या हातात अतिशय सुंदर सुरई दिसत आहे. त्याने डोक्यावर घट्ट बसणाऱ्या टोप्या घातल्या आहेत.

लेणी नंबर सतरामध्ये विश्वंतरा जातकामध्ये एका दृश्यामध्ये तीन दाशा बसल्या. ज्यामध्ये एकीच्या चेहऱ्याची ठेवण आफ्रिकी भागातील आहे. हिचे नाक थोडे चपटे आहे, तर ओठ जाड आहेत. ही दासी एबिसिनियाची वाटते. (आधुनिक इथोपिया) पूर्वीच्या काळात अनेक गुलाम एबिसिनियाहून आणून गुलामांच्या बाजारपेठत विकत असत. भारतीय राजघराण्यात पण अनेक गुलाम विकत घेऊन राजदरबाराच्या सेवेत ठेवत असत.

अजिंठ्याचे सगळ्यात प्रसिद्धदृश्य म्हणजे ‘बुद्धाचे तुशीता स्वर्गात प्रवचन’ या प्रवचनामध्ये अनेक वेगवेगळे लोक दिसतात. ज्यामध्ये अनेक परदेशी हे प्रवचन मोठ्या तन्मयतेने व शांतपणे ऐकत आहेत. येथील विदेशी सैन्यातील लोक हत्तीवर, घोड्यावर बसून प्रवचन ऐकत आहेत. त्यांची दाढी वाढलेली दिसते, तसेच मिशी पण कापून आकारात ठेवलेली दिसते. काहींनी टोप्या घातल्या आहेत व कशिदा केलेला जामा घातलेला आहे व केस कुरळे दिसतात. हे लोक अफगाणिस्तानाचा गंधारा नावाच्या भागातून आलेले दिसतात. या भागातील अनेकांनी बुद्ध धर्माचा स्वीकार केला होता. तसेच अजिंठ्याचा रंगचित्रामध्ये अनेक इराणी, मंगोल, ग्रीक व रोमन व्यक्ती पण दिसतात. येथे अनेक विदेशी विनोदी अवस्थेमध्ये दिसतात. डोळे मिचकवताना, गाल फुगवताना किंवा एकमेकांची चेष्टा करताना अजिंठ्याची ही रंगीत दुनिया अतिशय समृद्ध आहे. येथे जो उलगडा पुस्तकामध्ये होत नाही तो अजिंठ्याच्या चित्रांमध्ये जास्त स्पष्ट होतो. म्हणूनच अजिंठ्यामधील विदेशींची एक वेगळीच दुनिया आहे. येथे परत परत जावेसे वाटते. कारण प्रत्येक वेळेस काही तरी नवीनच दिसते. मराठवाड्यातील संशोधकांकरिता हा एक अमूल्य ठेवा आहे आणि याच्या वेगवेगळ्या पैलूंचा अभ्यास करणे गरजेचे आहे.

Source : Lokmat #अजंठा #धम्म






'सम्राट अशोक यांनी घेतलेली धम्मपरिषद.'

अशोकाच्या राज्यकारभाराला सतरा वर्ष उलटून गेल्यावर दुर्दैवाने बौद्ध भिक्खूमध्ये मतभेद होण्यास सुरुवात झाली आणि त्यांच्यात फूट पडली. वाईट मार्गाला लागलेले बरेच आळशी आणि वाईट वृत्तीचे साधू देखील होते. असले हट्टी आणि दुराग्रही संन्यासी म्हणजे बुद्ध धम्माला मिळालेला शाप होता आणि बुद्ध धम्माची ताकद कमी व्हायला लागली होती. हे सगळं पाहून अशोकाला खूप दुःख झालं. पूर्णपणे कलंकित होण्यापासून, बुद्ध धम्माला वाचवण्यासाठी आणि त्याचा प्रभाव पुन्हा वाढवण्यासाठी, अशोकाने अनेक आळशी साधूंना आणि पाखंडी साधूंना बौद्ध संघातून काढून टाकले, मठांमधून त्यांना हाकलून दिले. लायक आणि धम्माबाबत गंभीरपणे विचार करणाऱ्या साधूंना आणि भिक्खूना त्याने पाटलीपुत्रमधील अशोकराम येथे परिषदेसाठी आमंत्रित केले.

मोग्गलीपुत्र तिस्स यानी या परिषदेचे अध्यक्षपद स्वीकारले होते आणि देशाच्या चारही दिशांमधून आलेल्या बौद्ध भिक्खूनी या परिषदेत उपस्थिती लावली. अशोकाजवळ खूप महत्त्वाचे मुद्दे होते आणि मोठमोठ्या धर्मोपदेशकांसह

तो या परिषदेला उपस्थित होता. प्रत्येक भिक्खूला आवर्जून भेटून तो एकच प्रश्न त्याला विचारत होता की, "भगवान बुद्धांची काय शिकवण होती?" सर्व उपस्थित भिक्खूबरोबर अशोकाने अनेक विषयांवर, अनेक मुद्द्यांवर चर्चा केली. अशा प्रकारे या परिषदेत सगळी सांगोपांग आणि प्रदीर्घ चर्चा झाल्यानंतर भगवान बुद्धांनी काय शिकवण दिली होती, हे अगदी स्पष्टपणे आणि नि:संदिग्धपणे सर्वांच्याच लक्षात आले. या परिषदेमुळे जणू बुद्ध धम्मालाच एक नवी शक्ती मिळाली. सम्राट अशोकाने असे जाहीरपणे सांगितले होते की, धम्माचा विजय हाच खऱ्या अर्थाने विजय होता. स्वत:ला बुद्ध धम्माकडून मिळालेले अत्युत्तम मार्गदर्शन, एक अत्यंत डोळस अशी समज आणि प्रकाशमान ज्ञान परकीयांनाही मिळावे या हेतूने बौद्ध भिक्खूना त्याने परमुलुखात पाठवले होते. सीरिया, इजिप्त, मॅकेडोनिया, बर्मा आणि काश्मीर या देशांमध्ये त्याने बौद्ध धम्मप्रसारक आणि प्रवचनकार पाठवले. स्वत:च्या मुलांना म्हणजे महिंद्र आणि संघमित्राला त्याने सिलोनला म्हणजे सध्याच्या श्रीलंकेला पाठवले. याचा परिणाम असा झाला की, पूर्व आशियातील सर्व देशांमध्ये बुद्ध धम्माचा फैलाव झाला. #सम्राटअशोक #धम्म

-अनिरुद्ध गायकवाड

🌷 ७५ सेखिया

भिक्षु आणि श्रामणेरांसाठी पाळावयाचे ७५ नियम जगातील अनेक देशांमध्ये, नवशिक्या भिक्षूंनी (श्रामणेर) १० नियमांव्यतिरिक्त (दसशील) सेखियावट्ट नियमांचे पालन करणे देखील आवश्यक आहे.

१. मी माझ्या भोवती गुंडाळलेला खालचे अंतर्वस्त्र परिधान करीन.

२. मी माझ्या भोवती गुंडाळलेला वरचा अंतर्वस्त्र परिधान करीन.

३. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी जाईन.

४. वस्तीच्या ठिकाणी बसल्यावर मी माझे शरीर व्यवस्थित झाकून घेईन.

५. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी व्यवस्थित जाईन.

६. लोकवस्तीच्या ठिकाणी बसल्यावर हात आणि पायांच्या हालचालींवर मी नीट आवर घालीन.

७. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी नजर खाली करून जाईन.

८. मी वस्ती असलेल्या भागात नजर इकडे तिकडे फिरवत जाणार नाही.

९. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी बसणार नाही.

१०. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी कपडे घालून बसणार नाही.

११. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी हसणार नाही.

१२. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी जोरात हसणार नाही.

१३. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी कमी आवाजात बोलेन.

१४. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी कमी आवाजात बोलत जाईन.

१५. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी मी माझे शरीरा डोलवणार नाही.

१६. मी वस्तीच्या ठिकाणी बसल्यावर मी माझ्या शरीरावर डोलणार नाही.

१७. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी जाताना हात फिरवणार नाही.

१८. वस्ती असलेल्या ठिकाणी बसल्यावर मी हात फिरवणार नाही.

१९. लोकवस्तीच्या ठिकाणी जाताना मी माझे डोके हलवणार नाही.

२०. लोकवस्तीच्या ठिकाणी बसल्यावर मी माझे डोके हलवणार नाही.

२१. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी जाताना शस्त्रास्त्रे असलेल्या ठिकाणी जाणार नाही.

२२. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी जाताना शस्त्रास्त्रे असलेल्या ठिकाणी बसणार नाही.

२३. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी डोके झाकून जाणार नाही.

२४. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी डोके झाकून बसणार नाही.

२५. मी लोकवस्ती असलेल्या ठिकाणी फक्त टाचांवर चालत जाणार नाही किंवा चालणार नाही.

२६. मी वस्ती असलेल्या ठिकाणी गुडघ्याला हात लावून बसणार नाही.

२७. माला कौतुकाने भिक्षा मिळेल.

२८. भिक्षापात्रावर लक्ष केंद्रित करून मला भिक्षा अन्न मिळेल.

२९. मला योग्य प्रमाणात बिन करिसह भिक्षा मिळेल.

३०. मला वाडग्याच्या काठासह भिक्षापात्राची पातळी मिळेल.

३१. मी कौतुकाने भिक्षा खाईन.

३२. मी भिक्षापात्रावर लक्ष केंद्रित करून भिक्षा खाईन.

३३. मी पद्धतशीरपणे भिक्षा खाईन.

३४. मी योग्य प्रमाणात बिन करिसह भिक्षा खाईन.

३५. मी भिक्षेतून तोंडभर भिक्षा खाणार नाही.

३६. अधिक मिळविण्याच्या इच्छेने मी विना करी आणि भाताबरोबरचे पदार्थ लपविणार नाही.

३७. आजारी नसल्यामुळे, मी माझ्या स्वतःच्या फायद्यासाठी विनंती केलेला भात किंवा बिन करी खाणार नाही.

३८. मी दोष शोधण्याच्या दुसऱ्यांच्या भिक्षापात्राकडे पाहणार नाही.

३९. मी अधिक अन्न तोंडभर घेणार नाही.

४०. मी एक गोलाकार तोंडी बनवीन.

४१. मी तोंड उघडणार नाही जेव्हा तोंडाला अजून आणायचे आहे.

४२. जेवतांना मी संपूर्ण हात तोंडात घालणार नाही.

४३. मी अण्णाने भरलेल्या तोंडाने बोलणार नाही.

४४. मी अन्नाचे उचललेले गोळे खाणार नाही.

४५. मी तोंडभर अन्न खाणार नाही.

४६. मी गाल भरून खाणार नाही.

४७. मी हात हलवून अन्न खाणार नाही.

४८. मी भाताच्या विखूरलेल्या गुठळ्या खाणार नाही.

४९. मी जीभ बाहेर चिकटवून खाणार नाही.

५०. मी ओठ फोडून खाणार नाही.

५१. मी चपखलं आवाज करित खाणार नाही.

५२. मी हात चाटणे खाणार नाही.

५३. मी वाटी चाटून खाणार नाही.

५४. मी ओठ चाटणे खाणार नाही.

५५. मी अन्नाने घाणेरडे हाताने पाण्याचे भांडे स्वीकारणार नाही.

५६. मी, वस्ती असलेल्या भागात, अन्नाचे दाणे असलेले भांडी धुण्याचे पाणी फेकून देणार नाही.

५७. आजारी नसलेल्या हातात छत्री असलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

५८. आजारी नसलेल्या हातात काठी असलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

५९. हातात चाकू घेऊन आजारी असलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६०. हातात शस्त्र घेऊन आजारी नसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६१. चामड्याची पादत्राने घातलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही. जो आजारी आहे.

६२. चामड्याची पादत्राने घातलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही. जो आजारी नाही.

६३. आजारी असलेल्या वाहणात बसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६४. आजारी नसलेल्या वाहणात बसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६५. गुडघे टेकून बसलेल्या आणि आजारी नसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६६. टोपी घातलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही जो आजारी नाही.

६७. ज्याचे डोके झाकलेले आहे आणि जो आजारी नाही अशा व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६८. जमिनीवर बसून, आजारी नसलेल्या आसणावर बसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

६९. खालच्या आसणावर बसून, आजारी नसलेल्या उंच आसणावर बसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

७०. उभे राहून, आजारी नसलेल्या बसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

७१. मागे चालतांना, आजारी नसलेल्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

७२. मार्गाच्या कडेने चालतांना, आजारी नसलेल्या मार्गावर चालणाऱ्या व्यक्तीला मी धम्म शिकविणार नाही.

७३. आजारी नसल्यामुळे, मी शौच करणार नाही, किंवा उभे असतांना लघवी करणार नाही.

७४. आजारी नसल्यामुळे, मी शौच करणार नाही, लघवी करणार नाही किंवा जिवंत पिकांवर थुंकणार नाही.

७५. आजारी नसल्यामुळे, मी शौच करणार नाही, लघवी करणार नाही किंवा पाण्यात थुंकणार नाही.

जिथे अंधार जास्त खोल असतो |

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा || ...

सर्व दिशांना *अंधकार* आहे

इतके *दिवे* कुठून आणायचे,

जिथं अंधकार सर्वात गडद आहे

त्या कोपऱ्यात दिवा लावा ...

एक *भावनेच्या* अंगणात

एक *ध्यानसाधनेच्या* आसनावर,

एक *सत्याच्या सिंहासनावर*

एक *शिक्षणाच्या* मंदिरात

बनून *माती* मी एका दिव्याची,

आणि एक *वात* बनून

जिथं अंधकार सर्वात गडद आहे

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा ...

एक अगदी *मनाच्या* तळघरात

स्वप्नांच्या चांदण्यांच्या छतावरही,

एक *प्रेमाच्या* पाऊल वाटेवर

मोकळ्या मताच्या विचारावरही,

मी न विझता *रात्रभर* जळेल

तिळ तिळ जळेल तेल बनून

जिथं अंधकार सर्वात गडद आहे

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा...

भीमाच्या सभेत

बुद्धाच्या मार्गावर

फुल्यांच्या खिडकीवर,

एका *कबीराच्या* चौरस्त्यावर

दिव्याची मंद मंद ज्योत आहे,

वादळापासून तिला वाचवा

जिथे सर्वात गडद अंधार आहे

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा...

बालपणीच्या गल्लीत आणि

आठवणींच्या चौकटीत,

आईवडीलांच्या चरणाला

प्रकाश कसा देऊ,

कारण *वातीची मर्यादा* आहे

तिचं *वलय* कसं वाढवू

जिथं अंधकार सर्वात गडद आहे

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा ...

अंधाराचा पराभव होऊ शकतो

जगात अशी आशा जागवू,

सकाळचा सूर्य येईपर्यंत

मी प्रकाशाचा रक्षक असेल

चारही दिशांना अंधकार दाटलाय

इतके दिवे कुठून आणु,

जिथं अंधार सर्वात गडद आहे

त्या कोपऱ्यांत दिवा लावा .....

••••••••••••••••••••••••••••••••

||अत्त दीपो भव | भवतु सब्बं मंगलं||

(अग्रसरित | कवीच्या नांवे)

••••••••••••••••••••••••••••••••

दिवाळी बोनस आणि डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर..!

ब्रिटिश काळात भारतातील कामगारांना गुरा-ढोराप्रमाणे वागणूक मिळत होती. कामगारांना 12-12 तास काम करावे लागत असे. एवढे कामे करून सुद्धा भारतीय कामगारांना योग्य ती वागणूक मिळत नव्हती.

ब्रिटिश काळात भारतीय कामगारांना मालकाकडून प्रत्येक आठवड्याला पगार देण्याची पद्धत होती. इंग्रजांच्या आठवड्याच्या पगार नियमानुसार एका वर्षात 52 आठवडे होत असे आणि त्याप्रमाणे कामगारांना पगार मिळत असे.

इंग्रजांच्या पगार नियमानुसार चार आठवड्याचा "एक" महिला धरला असता एका वर्षात 13 पगार मिळायलाच हवे होते पण असं न होता एका वर्षात फक्त 12 पगारच मिळत असे. ही बाब डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या लक्षात आली. त्यानंतर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी तत्कालीन ब्रिटिश सरकारला पत्र व्यवहार करून ह्या सर्व गोष्टींची जाणीव करून दिली. आणि त्यात ठणकावून सांगितले जर 13 वा पगार म्हणजे आताचा आपण ज्याला "बोनस" म्हणतो ते जर नाही मिळाले तर आंदोलन करू असाही इशारा त्या पत्रामध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ब्रिटिश सरकारला दिला.

त्यानंतर ब्रिटिश सरकारने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पत्राची दखल घेत, कामगारांना 13 पगार म्हणजे आताच "बोनस" कसं देता येईल यावर विचार केला गेला, तेंव्हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ब्रिटिश सरकारला काही सूचना दिल्या, त्यामध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी असे सुचविले की, भारतातील सर्वात मोठा सण म्हणजे "दिवाळी" तर 13 वा पगार म्हणजेच "बोनस" "दिवाळीला" च देण्यात यावा. त्यांच्या पत्राचा विचार करून ब्रिटिश सरकारने 30 जून 1940 साली भारतात "बोनस" हा कायदा लागू झाला.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कुठल्याही एका जातीसाठी किंवा धर्मासाठी कार्य न करता सर्व भारतीयांसाठी मोठा लढा उभारला.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी संविधानाच्या माध्यमातून माणसाला माणूस म्हणून जगण्याचा अधिकार दिला. जात संघर्षामध्ये भरडलेला भारत हा कामगारांच्या श्रमाशिवाय उभा राहू शकत नाही हा त्यांचा मूळ विचार होता. आणि त्यामुळेच त्यांचे कामाचे तास किती असले पाहिजेत, त्याला सवलती किती मिळाल्या पाहिजेत त्याबाबत त्यांच्या मनात पक्का विचार होता. आणि त्याच विचारातून बोनसचा जन्म झाला. म्हणजे कुठल्या एका वर्गाचा, कुठल्या एका जातीचा, कुठल्या एका धर्माचा त्यांनी कधीच विचार केला नाही. तर भारतातील शोषित, श्रमकरी सगळ्या प्रकारातील समाजाचा त्यांनी विचार करून काम केल. त्याच फळीत कामगारांना मिळालेला बोनस आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी घेतलेल्या परिश्रमाने आज आपल्याला दिवाळीचा बोनस मिळत आहे.

बौद्धांच्या दृष्टीकोनातून दीपावली

✍- हर्षवर्धन ढोके

भारतात दीपावलीचा सन मोठ्या उत्सवाच्या रुपाने साजरा केला जातो. हर्ष-उल्हासाचा दीपावलीचा हा सन मात्र हिंदू धर्माच्या भाकड कथेशी जोडला जातो. हिंदू धर्माच्या इतिहासाच्या समिक्षांना जेव्हा हा प्रश्न करन्यात येतो की, दीपावलीचा संबंध हिंदू धर्माशी कसा? तर या प्रश्नांना उत्तरे देत ते बळीराजाच्या काल्पनिक कथेशी दीपावलीचा संबंध जोडतात. त्यांना पुढे प्रश्न केला जातो की, बळीराजा-वामन ही कथा तुम्ही न्यायालयात प्रमाण देऊन सिद्ध करु शकता काय? तर अशावेळेस मात्र ते गर्भगळीत होतात. एककीकडे बौद्धही दीपावली हिंदूंचा सण आहे आणि हिंदू धर्माच्या कोणत्याही सणाशी आम्हाला काही लेन देन नाही असे ते म्हणतात.

तेव्हा बौद्धांनाही हा प्रश्न केला जातो की, एकवेळ मानले की दीपावली बौद्धांचा सण नाही तर मग तो हिंदू धर्माचा सन कसा? ते तरी स्पष्ट करा? तर बौद्धही निरुत्तर होतात. प्रश्न हा नाही की, बौद्धानी दीपावली साजरी करावी पण प्रश्न हा मात्र नक्की उपस्थीत होतो की, जर वामन-बळीराजा या जर भाकड कथा आहेत तर मग दीपावलीचा उगम झाला तरी कसा? बुद्ध म्हणतात, एखादी गोष्ट घडण्यामागे कारण असते आणि घडलेल्या प्रत्येक कारणाचा परिणाम उत्पन्न होत असतो. ते कारण एकतर मानवनिर्मित असते किंवा मग नैसर्गिक. दीपावली हे नैसर्गिक नसून मानव निर्मित उत्पेषन आहे.

भारत देश हा फक्त आणि फक्त बौद्ध संस्कृतीचा देश आहे. भारतात ज्याही गोष्टी पर्वाच्या रुपात दिसतात त्या फक्त बौद्ध संस्कृतीचा ऐतिहासिक भाग आहे. हिंदू धर्मात कोणताही पर्व साजरा केलाच जाउ शकत नाही कारण हिंदू धर्म जात आणि वर्णाच्या विषमतेने बरबटलेला धर्म आहे.

ज्या समुहात दु:ख; विषमता असते तिथे आनंद साजरा होत नसतो. पर्व तेथेच साजरे होतात जिथे समता आणि बंधुता असते तसे हिंदू धर्मात समता नाही. दीप केवळ बुद्धासमोर लावतात. कारण दीप हे प्रकाशाचे, सुखाचे, हर्षाचे आणि प्रज्ञेचे प्रतिक आहे.

या दिवसात सर्व लोक दीपावली साजरी करित असतांना बौद्ध समाज मात्र एकीकडे अडीच हजार वर्षांपूर्वीचा इतिहास आठवून शोकाकुळ होऊन दुःखी होत असतो. हा इतिहास आठवून दुःखी होण्याचे दोन कारणे आहेत.

*1) बुद्धांचा प्रमुख शिष्य महामोग्गलायन यांची कार्तिक अमावशेला झालेली हत्या.

2) बळीराजा यांचा विष्णुने (पुष्यमित्र शुंग) वामन अवतार घेऊन कपटाने केलेला खून.*

*1) महामोग्गलायन हा बुद्धांच्या प्रमुख शिष्यांपैकी एक होता. महामोग्गलायनने महावीराच्या शिष्यांना बऱ्याचदा वादविवादात हरविले होते. त्याचाच सूड म्हणून महामोग्गलायन हा काळशीला पर्वतःवर एकटा असतांना रात्रीच्या

प्रहरी त्यांना निगंठांनी बेदम मारहाण करून अक्षर्शा त्यांचे हाडे चूर चूर केले. तशःच अवस्थेत तथागतांच्या अंतिम दर्शनासाठी तथागतांजवळ जाऊन महामोग्गलायन यांनी प्राण सोडला.*

बुद्धांचा प्रमुख शिष्य महामोग्गलायन यांची हत्या ब्राम्हण व इतरांनी मिळून केली व त्यानंतर दीप लावून आंदोत्सव साजरा करण्यात आला. तेथून दिवाळीला सुरुवात झाली. ही भयंकर खोटी व असत्य गोष्ट आहे.

त्रिपिटकाच्या आधारे ही असत्य गोष्ट सिद्ध करता येते. तथागत बुद्धांचे प्रमुख शिष्य सारिपुत्र यांच्या परीनिर्वाणानंतर, महामोग्गलायन यांचे परीनिर्वान झाले. सारिपुत्राचे परिणीर्वाण कार्तिक पौर्णिमेला झाले. अश्विन अमावश्या म्हणजेच हिंदू धर्माच्या लक्ष्मी पूजनानंतर 15 दिवसांनी कार्तिक पौर्णिमा येते. सारिपुत्राच्या परिनिर्वाणानंतर 15 दिवसांनी कार्तिक अमावश्या येते. या दिवसी महामोग्गलायन यांचे परिणीर्वाण झाले. (ले. राहुल सांस्कृत्यायन - बुद्धचार्य, पे. नं. 483) त्यामुळे हे सिद्ध करणे अशक्य आहे की, महामोग्गलायन यांच्या हत्येनंतर दिवाळी मनवण्यात आली. दिवाळी व महामोग्गलायन यांचे परिणीर्वाण यामध्ये तब्बल 30 दिवसांचे अंतर आहे ते कमी करणे अश्यक्य आहे. (कारण हे सर्व चंद्र कॅलेंडरनुसार ठरते त्यामुळे ते दुरुस्त करणे अशक्य आहे.)

2) दुसरी कथा बळीराजाची पाहूया.

बळीराजा हा दानशूर राजा म्हणून कथासंग्रहात प्रसिद्ध आहे. त्यांची कीर्ती इतकी होती की, आजही शेतकरी "इडा पीडा जावो, बळीचे राज्य येवो." असे म्हणतात.

त्यांची कीर्ती पाहून स्वर्गातील विष्णुने (पुष्यमित्र शुंग) कपटाने वामन (ब्राम्हण) नावाचा अवतार घेऊन बळीला तीन पाऊले जागा मागितली. दानशूर बळीने वामनास तीन पाऊले जागा दिली. एक पाऊल आकाशात तर एक पाऊल पृथ्वीवर यातच वामनाच्या पायाखाली सर्व जग आलं. तिसरा पाय कुठे ठेवावा म्हणून बळीराजाने तो पाय स्वतःच्या डोक्यावर ठेवावयास लावला आणि यातच कपटनितीने वामनाने बळीराजाला पायाखाली दाबून बळी घेतला.*

बळीराजावर विजय म्हणून दिवाळीच्या दुसऱ्या दिवसी "बलिप्रतिपदा" हा दिवस साजरा केला जातो.

मोग्गलायन यांचा इतिहास तात्विक पातळीवर तपासून पाहता येतो. त्याचे प्रमाण उपलब्ध आहेत. तिथे मात्र बळीराजाची कथा ही तात्विक पातळीवर तपासून पाहिल्यावर विविध शंका आणि प्रश्न तयार होतात. विविध लेखकांनी जरी ती कथा शोधपुर्न लिहिली असली तरी विज्ञानाच्या आणि प्रमाणाच्या कसोटीवर ती कथा सत्यरूपात स्वीकारताच येत नाही.

बळीराजा जरी हिंदू धर्माच्या बहुजनांसाठी अभिमानास्पद राजा वाटत असला तरी त्याचे कोणतेच प्रमान सिद्ध होत नाही. उलट रावण, बळीराजा, परशुराम, प्रल्हाद हे पात्र राम-कृष्ण इतकेच भाकड कथा आहेत.

ज्यांनीही त्यांच्या पुस्तकात हे प्रतिवादी पात्रे रंगविलीत ती सर्व लेखकांनी समाजात वैचारिक गोंधळ माजवीला आहे. जिथे रामच नाही तिथे रावण परशुराम कसा जन्माला येईल बरा!! त्यामुळे उगाचच दिवाळीच्या दिवसी बळीराजाची (काल्पनिक) हत्या झाली म्हणून वेडगळासारखे आम्ही बौद्ध समाजाने एका काल्पनिक कथेला सत्य माणून दुःखी जीवनात पुन्हा दुःखी होऊन दिवाळीच्या या दिवसात आजूबाजूला झगमग असतांनाही स्वतःसोबत घरच्यांनाही दुःखी करून दारे खिडक्या बंद करून अंधारात गुपचूप बसण्यात कोणता पराक्रम???

इतिहास हा प्रमाणावर आधारित असतो. तो तर्काच्या कसोटीवर घासून पाहता यायला हवा. काल्पनिक गोष्टींना प्रमाण देता येत नाही. त्यामुळे बळीराजा ही कथा मानता येत नाही. इतिहासाचे योग्य आकलन न झाल्यास गोंधळ निर्माण होत असतो.

इतिहास लेखन भक्कम अशा पुराव्यावर करायचे असते. इतिहास लेखकांचा प्रयत्न सत्य शोधण्यासाठी असतो. जे नाहीसे होत नाही ते सत्य असते. इतिहास संशोधन पूर्णतः एकप्रकारे भौतिकशास्त्र असते. एवढेच नव्हे तर इतिहास संशोधनाला काळ स्थान आणि भूगोलाचा भक्कम पाया असतो. पुराव्याशिवाय बोलायचे नाही हा यातला दंडक असतो. अनुमाने करायची असेल तर तिही अपरिहार्य, तर्कशुद्ध आणि प्रमाणावर सिद्ध करता यायला हवीत. इतिहासाच्या या संशोधनावर हिंदू धर्माची दिवाळी, वामन, बळीराजासोबत लेखन पूर्णतः पाल्हाळ आणि निरर्थक ठरत असते.

कारण बळीराजा, वामन यांना ज्या भाकडं ग्रंथातून उचलले आहे त्या रामायण, महाभारत, पुराणे हे हिंदू धर्माच्या फावल्या वेळातील मनोरंजनाच्या कथा कादंबऱ्या आहेत. ज्याचा वास्तविक जीवनाशी तिळमात्रही संबंध नाही. राम शिता कृष्ण परशुराम, वामन बळीराजा या त्या ग्रंथातील नायक नायिकांचे पात्रे आहेत. ज्याबाबत साक्ष पुरावे तर्क अनुमान अनुभूती काळ भौगोलिक स्थिती प्रमाणाची सिद्धता यातील काहीच सिद्ध कर्ता येत नाही.

हिंदू धर्माची दिवाळी लक्षात घेता वामन आणी बळीराजा यांचा वास्तव इतिहास काय म्हणून! हिंदू धर्माच्या दिवाळीच्या समर्थकांना जर न्यायालयीन कठड्यात उभ केलं तर इतिहास सिद्ध न करता आल्यामुळे यांच्या अकलेचा हसा झाल्याशिवाय राहणार नाही. उलट न्यायालयाचा अमूल्य वेळ वाया घालविल्यामुळे हिंदू धर्म दिवाळी पुरस्कर्ते यांना आंशीक स्वरूपाचा दंड झाल्याशिवाय राहणार नाही. कारण न्यायालय पुरावा मागतात आणि हिंदू धर्माचे ग्रंथ पुरावे नसून बुद्ध धम्माच्या प्रतिक्रांती साठी रचलेल्या भाकड कथा होत असेच न्यायालयाचा कदाचित निकाल असेल.

जी गोष्ट जे लेखन सिद्धच करता येत नाही. ज्या कथा ग्रंथांची उत्पत्तीच मनोरंजनासाठी रचल्या गेली असेल त्यात संशोधन करणारे लेखक संशोधक विक्षिप्तच म्हणावेत! त्यामुळे असल्या विद्वानांनी उगाचच आपल्या बुद्धीचे वाखाळे जनतेसमोर मांडून लोकांना मिसगाईड करू नये. जो वामन बळीराजा झालाच नाही. त्याच्या चांगल्या अथवा वाईट चरित्राचे लेखन करण्यात अर्थच काय? उगाच आपला वेळ वाया घालवून लोकांचाही वेळ वाया घालवू नये.

चला आता येऊया मुख्य मुद्द्यावर...

मुळात दीपावली हा सण दिव्यांच्या आनंदोत्सवाचा आहे. हा हिंदूंचा सण नसून तो बौद्धांचा सण आहे. हिंदू धर्मात सणच नाहीत कारण हिंदू नावाचा कोणता धर्मच नाही. ती एक संस्कृती आहे आणि संस्कृती ही नेहमी अवतीभोवती घडत असलेले चांगले संस्कार अनुसरण करित असतात. बौद्ध धम्माने भारतालाच नाही तर उभ्या जगालाच बौद्ध संस्कार शिकविले आहेत. हिंदू धर्मातील सण बौद्ध धम्मातील कॉपी पेस्ट आहेत. हिंदू धर्मानुसार दिवाळीचे जे पाच दिवस कथा स्वरूपात दिले आहेत. त्या पूर्णतः भाकड कथा आहेत. त्यातील कोणतीच गोष्ट सिद्ध करता येत नाही. पैशांची देवी लक्ष्मी, अवतार घेणारा विष्णू, देव, नरकासुर, वामन या हास्यास्पद भाकड कथा आहेत. यांचा विज्ञानाशी तर्कसंगत तिळमात्रही संबंध नाही. या भाकड कथांनाच हिंदूंनी त्यांचे सण माणून घेतलेत. कोणतेही तर्कसंगत कारण नसतांना हिंदू धर्मीय सण साजरे करित असतात. तिथे बौद्ध धम्मात सणांना कारण असते. विनाकारण कोणतीही गोष्ट घडत नाही. हाच बुद्धाचा प्रतित्यसमुत्पाद सिद्धांत आहे...

सणांची सुरुवात भारतात बौद्ध संस्कृतीपासून झाली आहे.

सण तेव्हा साजरे केले जातात जेव्हा आनंद होत असतो आणि आनंद तिथे साजरा होत असतो जिथे सर्व बाबतीत समानता असते. हिंदू समाजात जागोजागी विषमता असल्यामुळे तिथे सर्वानुमते आनंदोत्सव सणांच्या स्वरूपात कसा साजरा होण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही.

दीपावलीचे बौद्ध धम्मात महत्व

अडीच हजार वर्षांपूर्वी बुद्धाला ज्ञान प्राप्त झाल्यामुळे याच दिवसात तथागताच्या स्वागतासाठी जागोजागी बुद्धाच्या अनुयायांनी लाखो दिवे लावून जनतेने आनंद साजरा केला.

भारत हा शेतकऱ्यांचा देश आहे. इथला प्रमुख व्यवसाय शेती आहे. ग्रिष्म ऋतूनंतर शेतकरी, शेतावर काम करणारे मजूर हे त्यांच्या पिकांना भाव देतात. तो महिना अश्विन महिना असतो. त्यामुळे शेतकरी व त्यावर अवलंबून असणाऱ्याजवळ मुबलक आर्थिक उत्पन्न यायचे त्यामुळे शेतीवर निर्भर लोक दीप लावून उत्सव साजरा करावयाचे. त्याचेच नाव दिवाळी हे हजारो वर्षांपासून सुरु आहे. भारतातील बहुतेक सण हे Landowner व Landless Labour वर आधारित आहेत. कारण भारत हा शेतकरी आणि मजुरांचा देश आहे. आजही वर्तमान काळातील सण हे शेतीवरच आधारित आहेत. उदा. पोळा, होळी इत्यादी. बुद्ध काळात हा सण प्रज्ञावली म्हणून साजरा करावयाचे. प्रज्ञावली हा सण सम्राट अशोकानेही पुढे तसाच सुरु ठेवीला. पुढे पुष्यमित्र शुंगाच्या प्रतिक्रांतीनंतर प्रज्ञावली सण दीपावली आणि शेणाच्या पूजन स्वरूपात सुरु झाला. प्रज्ञावली सण अशोकाने इ. स. पूर्व 257 ला केला होता.

चतुरासिती सहस्सानी, आरामे कारयामह| एकेकधम्मक्खन्धस, एकेकाराम पूजयं||

बुद्धाने 84000 वचणे प्रस्तुत केलीत, म्हणून सम्राट अशोकाने 84000 बौद्ध स्तूप बांधलेत. हेच औचित्य लक्षात घेऊन सम्राट अशोकाने कार्तिक अमावशेला जागोजागी दीपमाळा आणि पुष्पमाळा अलंकृत केल्यात. रस्त्यावर दुतर्फा दिवे लावून सजविण्यात आलेत. 84000 स्तूपांप्रमाने सम्राट अशोकाने 84000 दीप प्राजवलीत केलेत. हा पर्व सतत सात दिवस चालला होता. भिक्खू आणि उपासकांना धनाच्या रूपात दान देण्यात आले. तो दिवस दीपावलीचा धनोत्रय दिवस म्हणून साजरा केला गेला. कारण सम्राट अशोकाने आपला संपूर्ण खजिना धम्मासाठी दान केला होता.

यानिमित्ताने प्रत्येक घर आणि विहार स्वच्छ करून वंदना घेण्यात आल्यात. या पर्वाच्या निमित्ताने प्रत्येक घराच्या संगणात एक छोटे छोटे स्तूप बनविण्यात आलेत. सम्राट अशोकासारखे भव्य 84000 स्तुपे सामान्य जनतेला बांधता येत नव्हते म्हणून एक छोटे नमुना स्तूप ते अंगणात बांधून आनंद साजरा करू लागले. जे दीपावलीला आपण शेतकऱ्यांच्या अंगणात पाहतो. आज आपण जे दीपावलीला वृंदावन, किल्ला, कुंडी हिंदूंच्या अंगणात पाहतो त्याचा इतिहास तोच आहे. या उत्सवाला देश विदेशाची 80 कोटी जनसंख्या आणि सोबत भिक्खू उपस्थित होते असे प्राचीन दिपवंश या ग्रंथात लिहिल्या गेले आहे.

श्रीलंका येथे आजही बौद्ध संस्कृतीनुसार दीपावली साजरी केली जाते. राजा तिष्यने याच कार्तिक अमावसेच्या दिवसात बौद्ध धम्म दिक्षा घेतली होती आणि श्रीलंकेत आनंदोत्सव साजरा केला होता. त्या प्रित्यर्थ सम्राट अशोकाला त्याने अलंकारित भेट वस्तू सुद्धा पाठविल्या होत्या.

भारताच्या बाहेर जगातील बौद्धराष्ट्र दीपावलीच्या या दिवसात दिप म्हणून मोठ मोठे लाखो आकाशदिवे आकाशात रात्रीच्या प्रहरी सोडतात. भारतातून लुप्त झालेला प्रज्ञावली सण विदेशातील बौद्ध लोक मात्र आनंदाने साजरा करतात.

दीपावलीच्या दिवसी मोग्गलायन यांची हत्या झाली म्हणून त्याचे दुःख माणून पुन्हा दुःखी होण्यात काहीच अर्थ नाही. मोग्गलायनच्या काळाला अडीच हजार वर्षे होऊन गेले आहेत. अडीच हजार वर्षांपूर्वीच्या दुःखद गोष्टीला पुन्हा पुन्हा हजारो वर्षे कुरवाळत बसण्यात काय अर्थ आहे? माझ्या पंजोबाने चुक केली म्हणून त्याची शिक्षा माझ्या नातवाला देता येणार नाही.

मोग्गलायनची हत्या ही त्याच्या कर्म सिद्धांतानुसार झाली होते. तरुणपणातच त्याने केलेल्या रक्तपाताचा मोबदला त्याला बुद्धाचा धम्म स्वीकारल्यानंतरही स्वतःच्या प्राणाच्या रूपात द्यावा लागला होता. मोग्गलायनच्या हत्येनंतर बुद्धांनी आवर्जून त्यांच्या शिष्यांना कर्म सिद्धानंत सांगितला होता. मोग्गलायनच्या मृत्युचे आम्हा सर्वांपेक्षा तर दुःख बुद्धांना झाले असेल. मग तो दिवस काळा दिवस म्हणून साजरा करा असे तर कुठेच बुद्धांनी सांगितले नाही. कारण बुद्धांची दृष्टी ही सम्यक होती. जीवनाकडे पाहण्याचा त्यांचा दृष्टिकोन सुंदरतेचा होता.

बुद्ध म्हणतात, "जीवन सुंदर आहे. त्याला जपा." दुःखाणे विव्हळत बसा असे कुठेच बुद्ध म्हणाले नाही. उलट दुःखावर कशी मात करावी याचेच तत्वज्ञान त्यांनी आयुष्यभर पेरले. मोग्गलायनच दुःख मानत बसलो तर बुद्ध आणि सम्राट अशोकाच्या कार्याला तिलांजली द्यावी लागेल. उलट त्या दिवसी आम्ही दिवे लावून बौद्ध संस्कृती जपून बौद्ध धम्मानुसार दीपावली साजरी करून बुद्धांच्या महान शिष्याला आदरांजली द्यायला हवी, ना की दीपावलीच्या दिवसी सर्व जग आनंदात मग्न असतांना दरवाजे बंद करून दुःख करण्यात पराक्रम असावा. बुद्ध धम्म मनुष्याला मनुष्यातून उठवून एकट्यात नेत नाही. धम्म निराशा देत नाही तर तो आशावाद जपतो.

मागील पन्नास वर्षाच्या काळात जर 14 एप्रिलला जर गोष्ट वाईट घटना घडली असती तर आम्ही बाबासाहेबांची जयंती 14 एप्रिलला साजरी न करता तो दिवस काळा दिवस म्हणून मानला असता का? नाही ना! म्हणजेच एखाद्याच्या मृत्युमुळे महान अशा माणसाच्या कार्याला तिलांजली देता येत नाही. बुद्धांचा धम्म हा मनुष्याला पदोपदी सुख, आनंद प्राप्त करून देतो आणि तेच बुद्धांच्या धम्माचे अधिष्ठान आहे. जर दीपावलीच्या दहा दिवसांत मनुष्य धम्म स्वीकारून दुःखी होत असेल तर अशा धम्माची मनुष्याला गरजच काय?*

बुद्ध हे प्रकाशाचे प्रणेते होते. त्यांना अंधार प्रिय नव्हता. बुद्धांनी कुठेच म्हटले नाही की, लोक दिवे लावून आनंद साजरा करित असेल तेव्हा बुद्धांनी घरात अंधार करून बसावे. दीपावली प्रकाश देते आणि बुद्धांना प्रकाश प्रिय होता. हजारो वर्षांच्या काल्पनिक कथांना उराशी बाळगून आजचा वर्तमान आणि भविष्य अंधकारमय करण्यात काहीच अर्थ नाही. बुद्धांच्या सिद्धांतानुसार आम्ही नेहमीच परिवर्तनशील असायला हवे. ना की हजारो वर्षांपूर्वी गडलेल्या काल्पनिक गोष्टींची खुन्नस बाळगण्यात आणि बदला घेण्यात अग्रेसर असायला हवे. जे आनंदायक, सुखकारक आहे ते नेहमीच स्वीकारायला हवे. मुळात ज्यांनी बळीराजा, वामन, इंद्र, विष्णू इतरांवर संशोधन केले ते विसरून गेले होते की यांचे महत्व मांडतांना ते बुद्धांवरच प्रतिक्रांती करित आहेत. बौद्धांची दीपावली त्याच प्रतिक्रांतिवादात वाहून गेली.

मित्रांनो मला महामोग्गलायन बद्दल नितांत आदर आहे. त्यामुळे मी मोग्गलायनला आदरांजली दिव्याच्या (मेणबत्ती) रूपात देणार. मी आणि माझे कुटुंब बुद्धांच्या, सम्राट अशोकाच्या महान कार्याचा आनंद दिव्यांच्या रूपात घेणार. मी बुद्धांजवळ दीप लावून सर्वांना सोबत घेऊन वंदना घेणार. मी घरात प्रकाश करणार. अंधार मला प्रिय नाही. हिंदू धर्माच्या दिवाळीशी माझा तिळमात्र संबंध नाही आणि या लेखाचा सुद्धा.

यानिमित्ताने बुद्धाजवळ दीप प्रज्वलीत करणे, वंदना घेणे, धम्म ग्रंथाचे एखादे प्रकरण समजून घेणे आणि समजावून सांगणे. बौद्ध स्थळांना भेटी देणे, पैसा अपव्यय न करता गरिबांच्या मुलांना शिक्षणाला पैसे देणे, त्यांना भेटवस्तू, कपडे देणे, वृद्धाश्रमाला भेट देऊन आर्थिक सहाय्य करणे, इतरांना मदत करणे हे काम करू शकतो.

जे नुस्ते तिका करण्यात शौर्य दाखवितात त्यांनी फक्त दीपावली हा हिंदूंचा कसा सण कसा!! याचे प्रमाणशीर तात्विक विवेचन करून सांगावे.

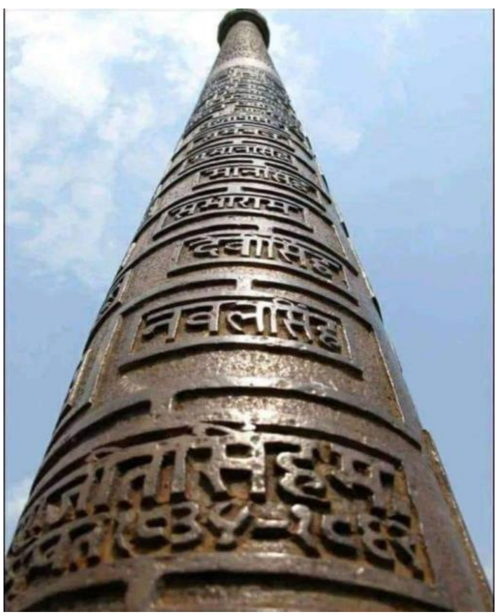
हर्षवर्धन ढोके (नागपूर)

#गुप्त सम्राट चंद्रगुप्त विक्रमादित्य द्वारा स्थापित महाऱ्यालीचा लोह स्तंभ#

दिल्लीमद्ये म्हऱ्याली मधे विष्णू स्तंभ (कुतुब मिनार टॉवर) च्या जवळ शुद्ध लोखंडापासून बनलेला एक स्तंभ आहे. यामध्ये 99.72% लोखंड, बाकी 0.28% अशुद्धीया आहे. याच्या काळ्या निळ्या जागेवर, आपण जंगांचे केवळ काही स्थानावर कठीणाईनेच पाहू शकता. हा स्तंभ महान गुप्त सम्राट चंद्रगुप्त विक्रमादित्य द्वितीयने आपल्या शकांवर विजय या उपलक्षात स्थापित केला होता. या लोह स्तंभामध्ये आज 1500 (दीड हजार) वर्षे उलटून गेल्यानंतरही जंग नाही लागला हा लोहस्तंभ गुप्तकाळात झालेल्या वैज्ञानिक अनुसंधान आणि प्रगतीचा द्योतक आहे.

याचे एकूण वजन 6.8 टन आहे. खालचा व्यास 41.6 सेमी. आहे, शिर्शावर हा 30 सेमी. पर्यंत वाढला आहे. स्तंभाची उंची 7.5 मिटर आहे. आश्चर्याची गोष्ट ही आहे की वर्तमानमध्ये धातू विज्ञानमध्ये शुद्ध लोखंडाचे निर्माण एक मोठीच जटील विधी आणि कमी मात्रेत होत आहे, परंतु लोखंड एवढ्या शुद्धतेचे होने आजच्या युगात असंभव आहे.

या अद्भुत स्तंभाची तकणिक आधुनिक युगात प्राप्त करणे असंभव आहे.



आम्ही काय काय गमावले

१) स्वस्तिक बौध्द चिन्ह होते.

२) बुध्दांचे पाऊल ते आता लक्ष्मीची पाऊले झाली.

३) त्रिरत्ना चे आता त्रिशूल झाले.

४) ओम मणि पदमें हूं (हे संबोधन बाबासाहेब ठेवणार होते.)

५) धम्म पद----गीता केली.

६) कमळ---त्यांनी घेतले.

७) हत्ती---बुध्दाने जन्म ग्रहण केल्याचे प्रतिक त्याचा गणपती झाला.

८)महामाया जिच्या ५ पारमिता पूर्ण झाल्या होत्या आणि ज्यांनी बुध्दाला जन्म दिला तिला गजलक्ष्मी म्हणतात आता ही सांचीच्या स्तुपा समोर जे तोरण आहे त्यावर स्पष्ट पणे दिसते, जी कमळा मध्ये उभी आहे आणि आजू बाजूने दोन हत्ती तिला आंघोळ घालीत आहेत, नुकताच तिने बुध्दाला जन्म दिला आहे, आता ती त्यांची लक्ष्मी झाली आहे, कुठे एकविरा नावाने ओळखली जाते.

९) कुठे विहाराचे मंदिर झाले आहेत.

१०) दिप उत्सव चे दीवाळी झाली.

११) अशोक विजया दशमीचा दसरा झाला.

१२) आषाढी पोर्णिमा-गुरू पोर्णिमेला आता गुरू व्यासाची झाली.

१३) नागपंचमी, होळी, आता आपली राहिली नाही, एवंढ सर्व घालवून ही आम्हाला अजून कशाची काळजी नाही आणि ज्या दंतकथा आहेत त्यावर आम्ही विश्वास ठेवतो.

राजा मिलींद भन्ते नागसेनाला विचारतो भन्ते धम्मास ग्लानी येण्याचे काय कारण आहे? किंवा धम्म नष्ट कधी होतो?

भन्ते नागसेन उत्तर देतात-

१) ज्या वेळेस धम्मात हुशार, पंडीत, विरोधकांशी वादविवाद करण्यासाठी योग्य व्यक्ती नसतात.

२) धम्माच आचरण करणारे लोक नसतात, आपण हे कशासाठी करीत आहोत हेच ज्यांना माहीत नसते.

३) धम्माच्या ज्याखुणा आहेत चिन्ह आहेत हेच जेव्हा लोकांना माहीत नसते तेव्हा ते चिन्ह हळूहळु नष्ट होतात, कालांतराने ते विस्मृतित जातात, आणि अशा रितीने धम्म नष्ट होतो! .....बुध्द विरासत बचाव...

झुआनझांग (ह्युएन त्सांग) कोण होते?

झुआनझांग (ह्युएन त्सांग) एक चीनी बौद्ध भिक्खु, विद्वान, प्रवासी आणि सहाव्या शतकात भारत प्रवास आणि अनुवादक तांग राजवंश दरम्यान चीनी बौद्ध आणि भारतीय बौद्ध यांच्यात संवाद सुचवणारा अनुवादक होते.

इ.स 645 मध्ये चीनला परतल्यावर, झुआनझांगला (ह्युएन त्सांगला) खूप सन्मान बहाल करण्यात आले परंतु त्याने अद्यापही सत्तेचे सम्राट, तांगचे सम्राट ताईजोंग यांनी देऊ केलेल्या सर्व उच्च नागरी नियुक्त्या नाकारल्या.

"त्याऐवजी, त्यांनी एका मठात निवृत्त होऊन बौद्ध धम्माच्या अनुवादास 664 मध्ये आपल्या शेवटच्या श्वासापर्यंत (मृत्यू येईपर्यंत) अनुवाद करण्याची त्यांची शक्ती समर्पित केली. त्यांच्या जीवनाप्रमाणे त्यांनी सहाशे महायान आणि हिनायान ग्रंथ, बुद्धांचे सात पुतळे आणि शंभरपेक्षा अधिक बुद्ध अवशेष (अस्थी) मिळवले."

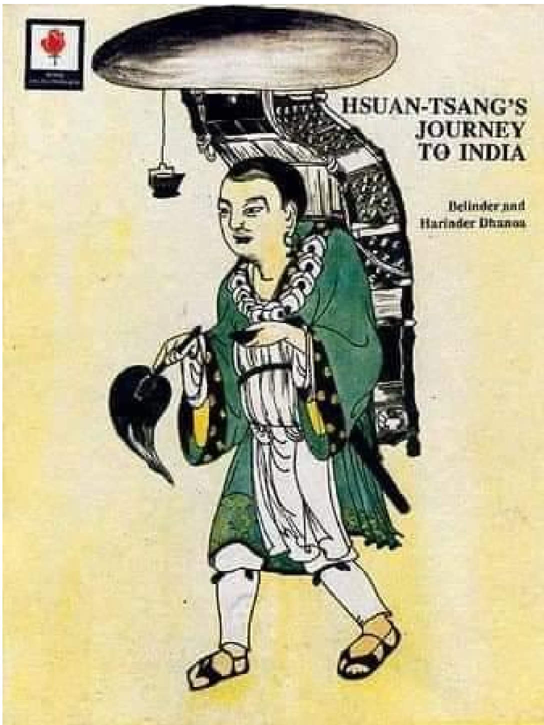
ह्यू-एन-त्सांग

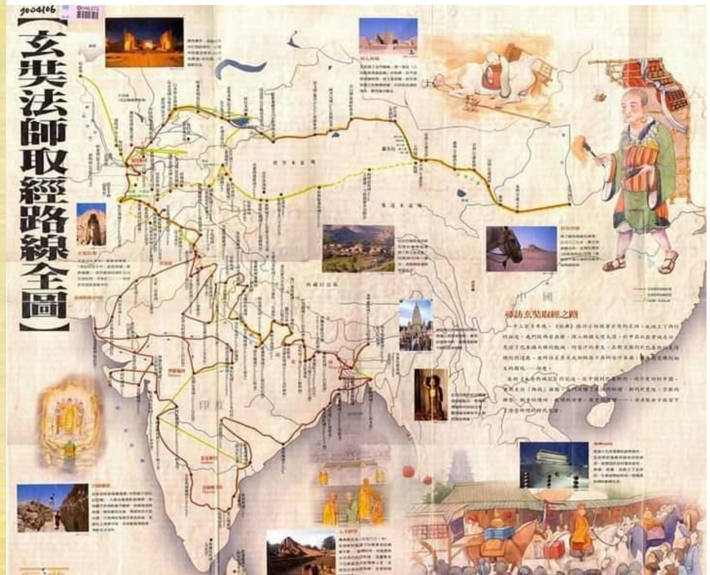
ह्यू-एन-त्सांगचा जन्म इ.स ६०० साली चीन मधील एका सुसंस्कृत घराण्यात चीन लियू येथे झाला. चार भावंडात तो सर्वात लहान होता. सुरूवातीचे त्याचे शिक्षण घरीच त्याच्या वडीलांच्या मार्गदर्शनाखाली झाले. लहानपणापासूनच तो अत्यंत तल्लख बुद्धिमत्तेचा होता. तो खूप मन लावून अभ्यास करीत असे. साहित्याची त्याला विशेष आवड होती, म्हणून साहित्याचा अभ्यास तो खूप रस घेऊन करीत असे. पुढे एक अत्यंत उच्च कोटीचा लेखक म्हणून तो जगप्रसिद्ध झाला.

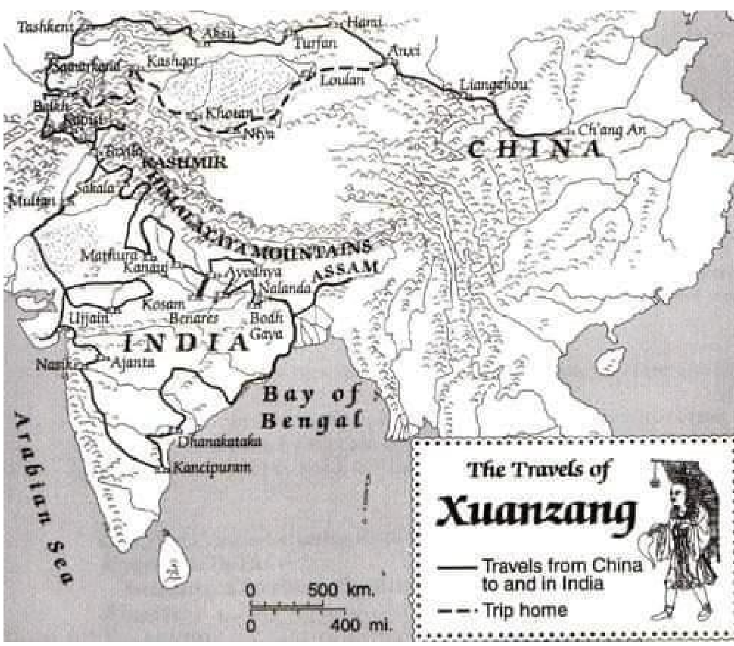
चीनच्या बादशाहकडे पुन्हा चीन प्रवेशाची परवानगी मागताना ह्यू-एन-त्सांगने लिहीले आहे की,

"...विद्येच्या शोधार्थ दूर दूर जाणाऱ्या प्राचीन थोर गुरूजनांचा जर आपण गौरव करतो, तर संसारपाशातून मुक्त करण्यास समर्थ असणाऱ्या बुद्धांच्या लाभदायी धम्माच्या पवित्र पदचिन्हांचे आणि त्रिपिटकातील अद्भुत पदांचे संशोधन करणाऱ्यांचा केवढा गौरव केला पाहीजे!.."

"...चेग-क्युऑ शतकाच्या तिसऱ्या वर्षाच्या चौथ्या महिन्यात (म्हणजे इ. स. ६३० मध्ये) धैर्याने संकटांना आणि अडथळ्यांना तोंड देत गुप्तपणे मी भारताचा रस्ता धरला. मी मोठमोठी वाळवंटे पार केली. सुळक्यासारखे उंच बर्फाच्छादित पर्वतांकडे चढून गेलो, लोहद्वाराच्या निमुळत्या मार्गातून कसाबसा बाहेर पडलो, तप्त समुद्राच्या प्रचंड लाटांजवळून गेलो. अशा रीतीने मी हजारो मैल प्रवास केला..."

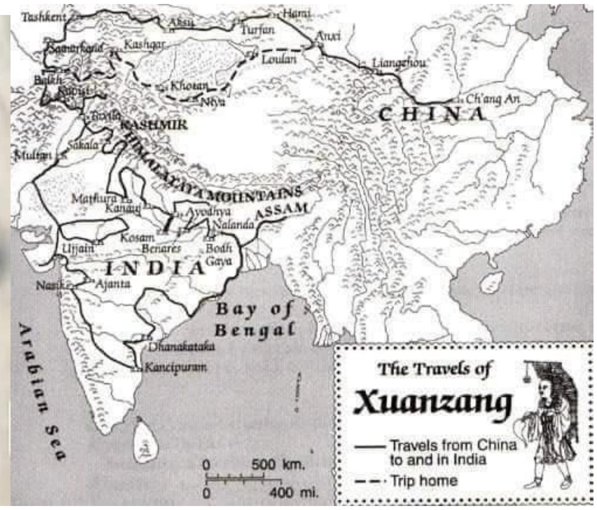

HSUAN-TSANG'S
JOURNEY
TO INDIA
Belinder and
Harinder Dhanoa

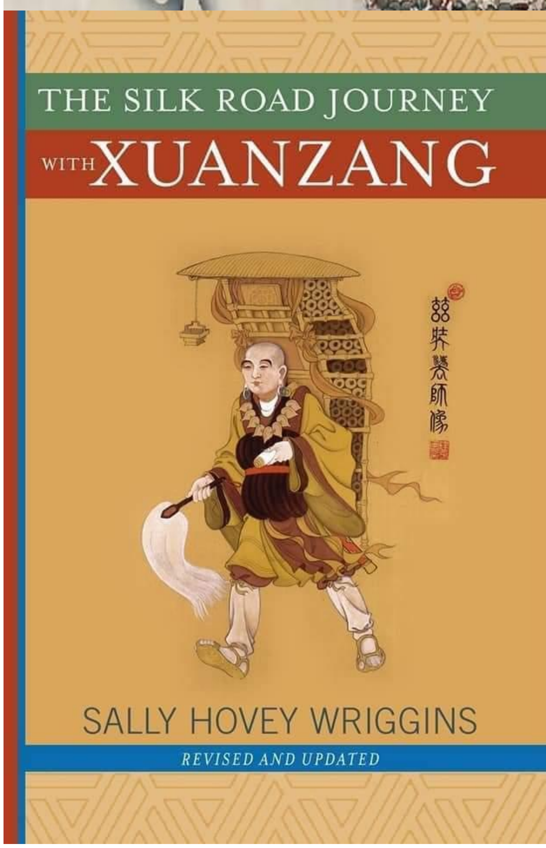

【玄奘法師取經路線全圖】


Tashkent
Samarkand
Assu
Kashgar
Hami
Turfan
Anxi
Loulan
Liangzhou
Balkh
Khotan
Niya
Ch'ang An
CHINA
KASHMIR
Sakala
Multan
HIMALAYA MOUNTAINS
Mathura
Kanauj
Ayodhya
Nalanda
ASSAM
Kosam
Benares
Bodh Gaya
Ujjain
INDIA
Nasik
Ajanta
Bay of Bengal
Arabian Sea
Dhanakataka
Kancipuram
0 500 km.
0 400 mi.
The Travels of
Xuanzang
Travels from China to and in India
Trip home











जाणून घ्या कुंग फू चा शोध कुणी आणि कुठे लावला.

शाओलिन कुंग फू हे सर्वात जुने, सर्वात मोठे आणि सर्वात प्रसिद्ध शैलींपैकी एक आहे. वुशु किंवा कुंगफू हे झेन बौद्ध आणि मार्शल आर्ट्सला जोडते आणि त्याचे १,५०० वर्षांच्या इतिहासादरम्यान हेनान प्रांतामधील शाओलिन बौद्ध विहारामध्ये विकसित केले गेले.

शाओलिन हे नाव कूंग फूच्या तथाकथित बाह्य शैलींसाठी म्हणून वापरले जाते. दक्षिण आणि उत्तर चीनमधील अनेक शैली जसे की मार्शल आर्ट्स, शाओलिनचे नाव वापरतात.

शाओलिन बौद्ध विहार स्थापना

इ.स. ४९५ मध्ये, शाओलिन बौद्ध विहार हेनान प्रांतातील सांग पर्वत येथे बांधले गेले. बौद्ध धम्माचा प्रचार करणारे पहिले भिक्खू तेथे होते बुध्दभद्रा नावाचे भारतीय बौद्ध भिक्खू, जे चिनी लोकांकडून फक्त बाटूओ म्हणतात तेथे ऐतिहासिक नोंदी आहेत की बटुओचे पहिले चिनी शिष्य, ह्विगुआंग आणि सेन्गचौ, दोघांकडे असाधारण मार्शल कौशल्ये होती. उदाहरणार्थ, चीनच्या बौद्ध धर्मगुरूंनी टेंगच्या कर्मचार्यांसह सेन्गचौचे कौशल्यही तयार केले आहे. बुद्धभद्रानंतर, दुसरा भारतीय किंवा तामिळ बौद्ध भिक्खू, बोधिधर्म, ज्याला चिनी भाषेतून केवळ डामो म्हणतात, 527 मध्ये शाओलिन बौद्ध विहारात मध्ये आले.

त्याचा चीनी शिष्य, हिके, एक उच्च प्रशिक्षित मार्शल आर्ट्सचा विशेषज्ञ देखील होता. बौद्ध मठाच्या जीवनात प्रवेश करण्यापूर्वी या पहिल्या तीन चीनी शाओलिन भिक्खू, हुगुआंग, सेन्गचौ आणि हिके हे लष्करी सैनिक असण्याची शक्यता आहे.

बोधिधर्मा यांचा प्रभाव

काही लोकप्रिय कथानुसार बोधिधर्मा या भारतीय बौद्ध भिक्खूला शाओलिन कुंग फूचे संस्थापक मानतात.

१७ व्या शतकात लिहिलेल्या किगॉन्ग मॅन्युअलवर आधारित बोधिधर्माची कल्पना शाओलिन बॉक्सिंगवर परिणाम घडवून आणते. जेव्हा १६४० मध्ये "पेंपल कॉग्युलेशन मॅन ऑफ द वे" हे नाव असलेल्या एका ताओवादीने सायन्स चेंजिंग क्लासिकमध्ये लिहिले, परंतु त्याने तो शोधला असल्याचा दावा केला. मॅन्युअलच्या पहिल्या दोन प्राचामध्ये बोधिधर्मा ते चिनी जनरल ली जिंग यांनी "बौद्ध संतांचा आणि मार्शल नायर्सची एक श्रृंखला" ही किगॉन्ग शैलीची उत्तराधिकारी लिहिली आहे.

हे काम अनावश्यक गौण आहे चीनी कल्पित कथांपैकी एक लोकप्रिय चरित्र, "क्यूराण के" ("जंगली दाढीवाला हिरो"), वंशपुरुष म्हणून. यापूर्वीच किंग राजवंश म्हणून साहित्यिकांनी या चुका लक्षात घेतल्या आहेत. विद्वान लिंग टिंकंग (१७५७-१८०९) लेखकाने 'अज्ञानी गाव मास्टर' म्हणून वर्णन केले."

कराटेच्या काही वंशांत मौखिक परंपरांमध्ये शाओलिनचा महत्त्व आहे. जपान, कोरिया, श्रीलंका आणि काही दक्षिण-पूर्व आशियाई देशांतील मार्शल आर्ट्स परंपरा बौद्ध भिक्खुसंघाच्या संक्रमणाद्वारे चिनी प्रभाव दर्शवितात. #कुंगफु #चीन #इंडिया #धम्म #संघ






शिव मंदिर के गर्भ-गृह के नीचे बौद्ध स्तूप मिला है।

शिव मंदिर के गर्भ-गृह के नीचे बौद्ध स्तूप मिला है। यह बौद्ध स्तूप शिव मंदिर के नीचे दबा हुआ था। यह सनसनीखेज मामला आंध्र प्रदेश के गुंटूर से 25 किमी दूर कोंडविडु किले का है। यह किला रेड्डी साम्राज्य द्वारा 13 वीं सदी में स्थापित है। पुरातात्विक सुलझा रहे हैं कि स्तूप के ऊपर शिव मंदिर का निर्माण जान-बूझकर किया गया है या ऐसा अचानक है।

कभी-कभी जीर्णोद्धार भी इतिहास का राज खोल देता है। दरअसल वहाँ शिव मंदिर के पुराने अंशों को विघटित कर उसे नए सिरे से बनाने की योजना थी, तब तक मंदिर के नीचे दबा स्तूप मिल गया। अब योजना यह है कि मंदिर को वहाँ से स्थानांतरित कर स्तूप को संरक्षित किया जाए।

शिव मंदिर के गर्भ-गृह के नीचे दबे यह स्तूप 4.5 फीट ऊँचा है। व्यास कोई 13 फीट है। स्तूप वृत्ताकार है और चूना पत्थर से बना है। स्तूप में 10 लेयर हैं। नीचे का लेयर कमल के फूल की आकृति का है।

स्तूप संग बहुत खूबसूरत मूर्तिकला का पैनेल मिला है। रेलिंग के ध्वंसावशेष मिले हैं। अष्टकोणीय स्तंभ मिला है। ब्राह्मी में लिखा अभिलेख मिला है। अभिलेख में आठ लेटर्स हैं। लेटर्स सातवाहन कालीन हैं।

यदि लेटर्स सातवाहन कालीन हैं तो यह स्तूप लगभग 1800 से 2000 साल प्राचीन है। कोंडविडु कभी बौद्ध केंद्र था।

29 जनवरी, 2019 द हिंदू

-राजेंद्र प्रसाद सिंघ







कलिंग शांति स्तूपाचा सुवर्ण महोत्सव सुरू Golden Jubilee Of Shanti Stupa

ओरिसातील भुवनेश्वर पासून दहा किलोमीटर अंतरावर असलेल्या धौली ठिकाणी कलिंग शांति स्तूप आहे. या स्तुपास पन्नास वर्षे पूर्ण झाल्याने त्याचा सुवर्ण महोत्सव काल पासून ओरिसा राज्य सरकार साजरा करीत आहे. या निमित्ताने काल सकाळी शांती पदयात्रा भुवनेश्वर ते धौली पर्यंत काढण्यात आली. यामध्ये दोनशे भिक्षूंनी भाग घेतला. यामध्ये जपानचे मुख्य भिक्षू अग्रभागी होते. अनेक भिक्षुंनी या निमित्ताने 'नम्यो हो रेंगे क्यो' या सूत्राचे फलक हातात घेतले होते. धौलीच्या कलिंग स्तुपाचा सुवर्ण महोत्सव दोन दिवस साजरा होणार असून त्यासाठी अमेरिका, जपान, युक्रेन, श्रीलंका आणि इतर बौद्ध राष्ट्रातून अनेक

भिक्षूंना निमंत्रित करण्यात आले आहे. आज शुक्रवार रोजी सकाळी ९.४५ वाजता या स्तूपाच्या जागी सामूहिक बुद्‌ध वंदना होईल. यामध्ये मुख्यमंत्री नवीन पटनाईक हे देखील सहभागी होणार आहेत.

तीन दिवसापूर्वी तंत्रविज्ञान मंत्री अशोकचंद्र पंडा, मुख्य सचिव सुरेशचंद्र महापात्रा आणि ओडिया भाषा, साहित्य संस्कृती व अतिरिक्त मुख्य सचिव मधुसूदन पढी यांनी या शांती स्तूपाला भेट देऊन सुवर्ण महोत्सवाची सर्व तयारी पूर्ण झाली असल्याची खात्री केली. बौद्‌ध जगतामध्ये हा सोहळा मोठा असल्याने ओरिसा सरकारचे देखील जागतिक पातळीवर नाव होणार आहे. म्हणूनच हा सोहळा त्यांनी प्रतिष्ठेचा केला आहे. कुठल्याही मराठी वृत्तपत्रात याचा वृत्तांत येणार नाही. तरी सम्राट अशोक यांच्या कलिंगच्या शांति स्तूपास सर्वांनी आज मनोभावे अभिवादन करावे. कारण याच ठिकाणी सम्राट अशोक यांच्या आयुष्याला मोठी कलाटणी मिळाली आणि बुद्‌धिझम्‌ नुसता भारत नाही तर सर्व जगभर पसरला. या शांति स्तूपास माझे विनम्र अभिवादन.

🙏🙏🙏--- संजय सावंत









अंधश्रद्‌धा...?

मळा पासुन कधि कोणी

जन्म घेत असत का?

एक मुर्ति तयार व्हावि

ऐवढा मळ कुणी अंगावर ठेवते का?

बाप मुलाले ओळखत नाही

असं कुठ होईल का?

सांगा माले देव कुठला

निरपराध पोराले मारेल का?

नुकत्याच जन्मलेल्या बाळाले

हात्तीच डोकं लागेल का?

डोकं हात्तिच लावूनी

तो माणूस बनून वागेल का?

वैद्य असा होऊन गेला

त्याले जगाने नाही पाहिले का?

डोके जणावराचे माणसाला जोडे

असं कुठं होऊ राहिले का?

अर्धा किलो उंदराले

पन्नास किलो झेपेल का?

बसलं त्यावर ठाण मांडूंनी

तर उंदीर तरी जिवंत राहील का?

भाकडं अशा कथा रचूनी

देवाच्या नावे तुले लुटले का?

थोतांड सार खरं केलं

आन बुद्धीला तुह्या पटलं का?

सांग आते, भोळ्या जनतेले का मूर्ख केले

असा जवाब तु त्याले मागशील का?

अंधभक्तीची काळी पट्टी तुही

मेंदूवरून दूर करशील का?

राष्ट्रसंत गाडगेबाबा

या आहेत इंडोनेशिया येथील मंजुश्री बोधिसत्व यांची मूर्ती.






महाराष्ट्र में शायद ही कोई पहाड़ या पहाड़ी बची हो, जिस पर बौद्ध गुफाएँ न हों और इस मामले में महाराष्ट्र भारत का सर्वाधिक समृद्ध प्रांत है।

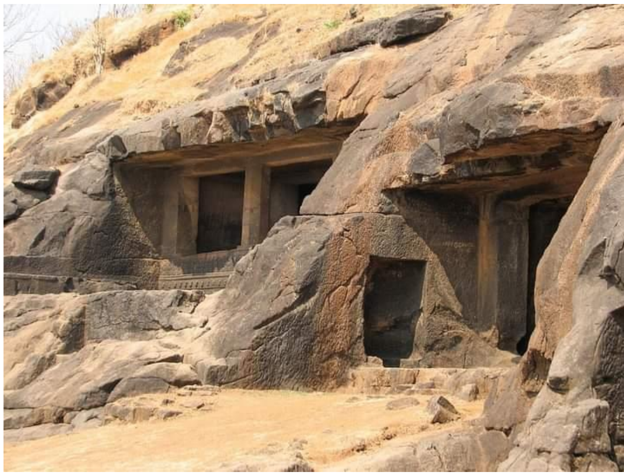
महाराष्ट्र की जंजीरा पहाड़ियों में अरब सागर के सामने कुडा में कुल 26 बौद्ध गुफाएँ हैं। 21 बौद्ध विहार हैं, 4 बौद्ध चैत्य हैं और 1 बौद्ध मंडप है।

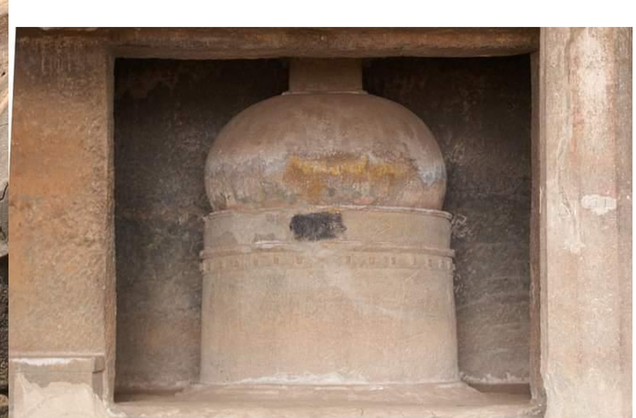
गुफाओं में बौद्ध छवियाँ हैं, धम्म चक्र है, पद्म हैं, नाग हैं, स्तूप हैं तथा आसपास भिक्खुओं के पानी पीने के कई जलकुंड बने हैं।

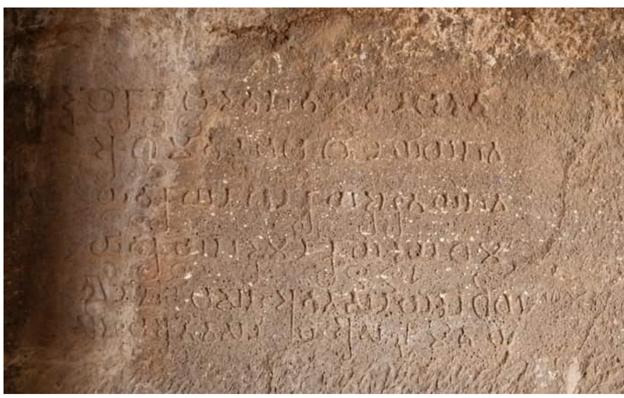
दीवारों और खंभों पर शिलालेख हैं। शिलालेख पर अनेक दानदाताओं के विवरण हैं।

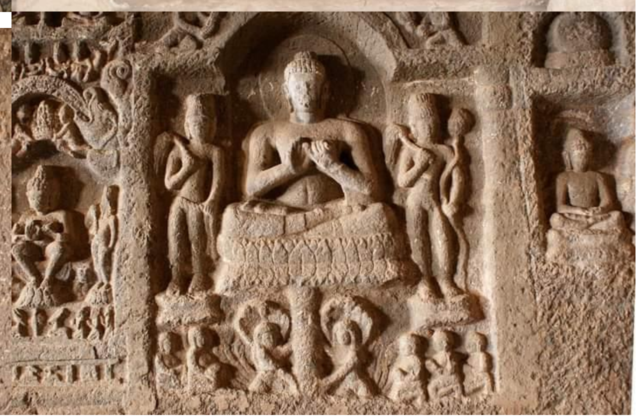
दानदाताओं के विवरण से पता चलता है कि बुद्धिज्म के विकास में सिर्फ राजा और रानियों का ही योगदान नहीं है बल्कि समाज के हर तबकों ने मिल जुलकर इसे आगे बढ़ाया है।

कुडा बौद्ध गुफाओं के दानदाताओं में राजा-रईसों और मंत्री से लेकर लोहे का सौदागर, बागबान, फूल-विक्रेता, बैंकर, चिकित्सक और लेखक तक शामिल हैं। इससे बौद्ध धम्म का लोकधर्मी चरित्र उजागर होता है।









पुलिस शब्द का इस्तेमाल अंग्रेजी में 15 वीं सदी में पहली बार हुआ है....

फिर भाषा वैज्ञानिकों ने पुलिस शब्द की जड़ फ्रेंच से लेकर लैटिन तथा ग्रीक तक खोजी है....

लेकिन ज्ञात अभिलेखों में पुलिस शब्द का इस्तेमाल पहली बार सम्राट असोक ने किया है.....

असोक के प्रथम स्तंभ लेख में ही सीधे-सीधे पुलिस शब्द का इस्तेमाल है (लाल घेरे में देखिए)....

असोक के अभिलेख में पुलिस शब्द का इस्तेमाल राज कर्मचारी के संदर्भ में हुआ है....

राज कर्मचारी सरकार की नीतियों को लागू करने के लिए जिम्मेदार होते थे.....

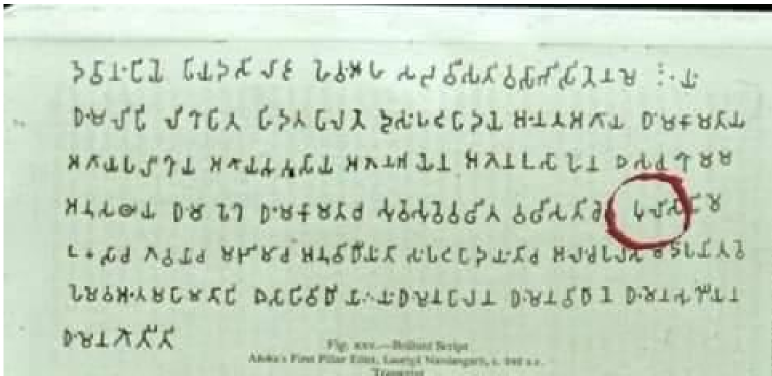
असोक की पुलिस का काम था, खुद धम्म का अनुसरण करना और चंचल मन के लोगों को धम्म का अनुसरण करने के लिए प्रेरित करना....

कोई शक नहीं कि पुलिस शब्द का सीधा-सीधा इस्तेमाल अभिलेखों में पहली बार असोक ने ही किया है....

आज जो पुलिस की छवि जोर-जबरदस्ती वाली बनी हुई है, वह असोक के समय में नहीं थी....

(प्रेम प्रकाश का एक पोस्ट पढ़ते हुए, जो भाव आए हैं।)

-राजेंद्र प्रसाद सिंघ







त्रिरश्मी बुद्ध लेण्यातील बोधिसत्व यांचे प्राचीन शिल्प. नाशिक.



भीम स्तुति

दिव्य प्रभरत्न तू साधू वरदान तू

आद्य कुल भूषण तू भीमराजा ||१||

सकल विद्यापति, ज्ञान सत्संगति,

शास्त्र शासनमति, बुद्धी तेजा ||२||

पंकजा नरवरा, रत स्वजन उद्धरा,

भगवंत आमुचा खरा, भक्तकाजा ||३||

चवदार संगरी शस्त्र न धरिता करी,

कांपला अरी उरी, रोद्र रूपा ||४||

मुक्ती पथ कोणता जीर्ण स्मृती जाळीता

उजाळीला अगतिका, मार्ग साचा ||५||

राष्ट्र घटनाकृती, शोभते भारती,

महामानव बोलती, सार्थ संज्ञा ||६||

शरण बुद्धास मी |शरण धम्मास मी |

शरण संघास मी भीमराजा ||७||

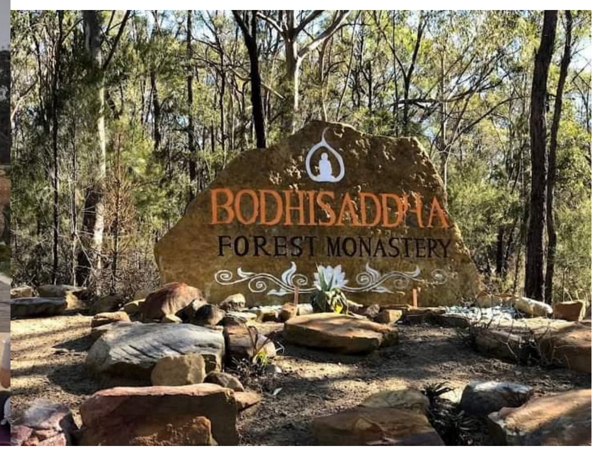
जय भिम नमो बुद्धाय

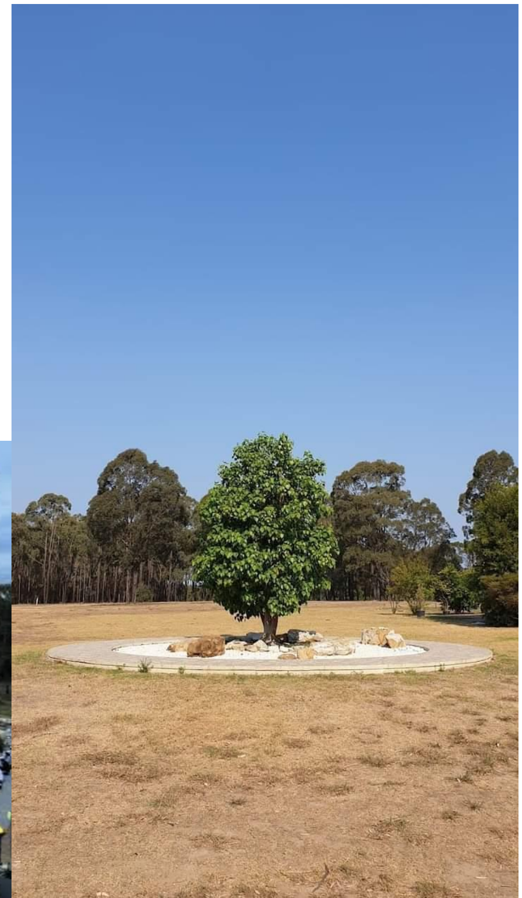
धम्म, ऑस्ट्रेलिया.


BODHISADDHA


BODHISADDHA
FOREST MONASTERY




BODHISADDHA
FOREST MONASTERY




BODHISADDHA
FOREST MONASTERY



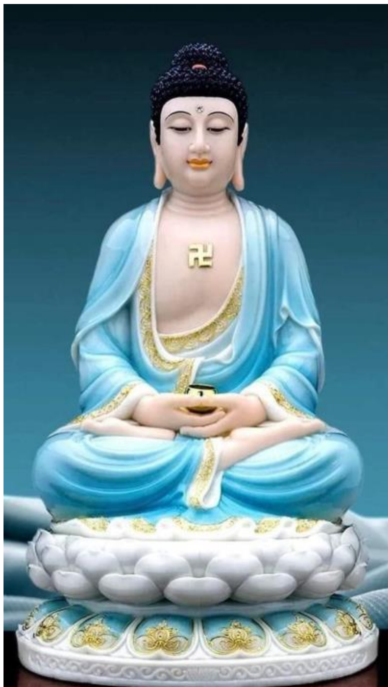


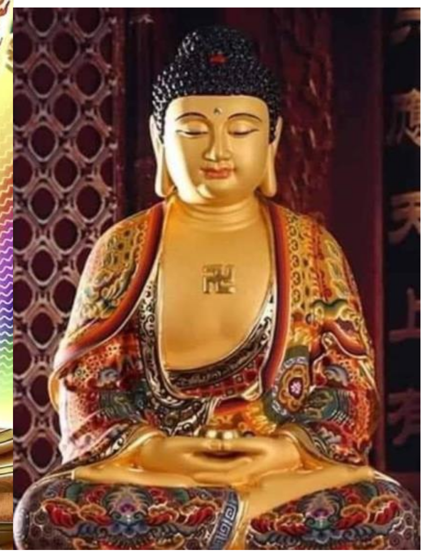



Santi Forest Monastery
Welcome
VISITORS PLEASE COME
TO MAIN BUILDING




BODHISADDHA



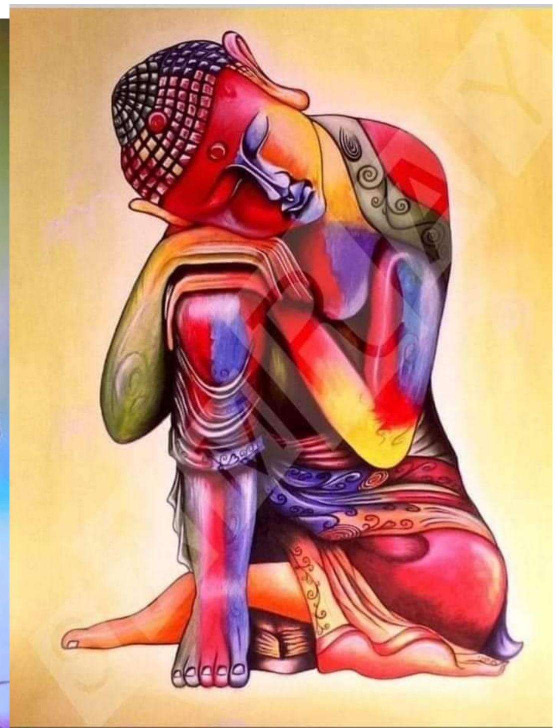




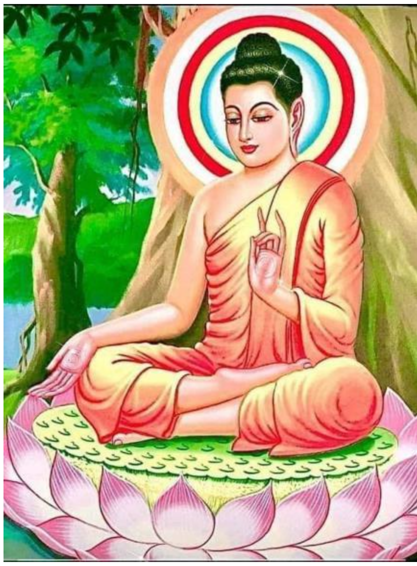






ShareChat
@Dhiraj Kumar bhanu








युद्ध हा चुकीचा मार्ग आहे.

१. एकदा मगध राजा अजातशत्रू याने आपले अश्वदळ, पायदळ गोळा करून पसेनदी राजाच्या काशी विभागावर स्वारी केली. पसेनदीनेही स्वारीचा वृतान्त ऐकून घोडदळ पायदळाचे सैन्य जमविले आणि तो अजातशत्रूला तोंड द्यावयास निघाला.

२. त्या दोन्ही सैन्यांचे युद्ध झाले. अजातशत्रूने राजा पसेनदीचा पराभव केला आणि पसेनदी शेवटी आपली राजधानी श्रावस्ती येथे माघार घेऊन राहिला.

३. श्रावस्तीमध्ये राहणारे भिक्खू भिक्षाटन करून परत आले आणि त्यांनी भगवंतांना त्या दोन राजांचे युद्ध आणि पसेनदीची माघार यासंबंधीचे वृत्त सांगितले.

४. भगवंत म्हणाले, "भिक्खूंहो, मगध राजा अजातशत्रू म्हणजे जगातील साय दुष्टपणाचा ठेवा आहे. उलट राजा पसेनदी हा जगातील चांगुलपणाचा मित्र आहे. सध्या तरी पसेनदी राजाला पराभूत मनुष्य म्हणून दुःखात रात्र काढावी लागणार आहे.

५. 'विजयातून द्वेष जन्मास येतो. जिताला दुःखात काळ कंठावा लागतो. परंतु जो शांत आहे आणि क्रोधरहित आहे तो सुखात राहतो. कारण अशा माणसाच्या गावी जय आणि पराजय याची वार्ताच नसते.'

६. पुन्हा असे घडले की, त्या दोन राजांचे पुन्हा युद्ध जुंपले. परंतु त्या युद्धात कोसलराजा पसेनदी याने अजातशत्रूचा पराभव करून त्याला जिवंत पकडले. तेव्हा राजा पसेनदीने स्वतःशी विचार केला की, मी ह्याच्या वाटेस गेलो नसतानाही, हा राजा माझा पुतण्या असूनही मला त्रास देतो. आता मी त्यांचे सर्व

सैन्य, हत्ती, घोडे, रथ आणि पायदळ ताब्यात घेऊन त्याला केवळ आपल्या जीवानिशी सोडून दिले तर? आणि त्याप्रमाणे पसेनदी राजाने केले.

७. श्रावस्तीमध्ये भिक्षाटन करून परतलेल्या भिक्खूंनी ही वार्ता भगवंताच्या कानी घातली. त्यावर भगवंत म्हणाले, "माणूस आपल्या स्वार्थासाठी दुसऱ्याला लुटतो, परंतु जेव्हा दुसरे त्याला लुटतात तेव्हा तो लुटला गेलेला मनुष्य परत दुसऱ्यांना लुटण्याची ईर्षा धरतो.”

८. 'जोपर्यंत पापाचे फळ पक्व झाले नाही तोपर्यंत मूर्खाला सदैव वाटते, मला पाहिजे ती सुवर्णसंधी आता येणार. परंतु जेव्हा कर्माचे फळ भोगण्याची वेळ येते तेव्हा केल्या पापाबद्दल भय वाटू लागते.

९. 'होसकालाही त्याची हिंसा करणारा कोणी तरी भेटतोच. जेत्याला जिंकणारा कोणी तरी निपजतो. निंदकाला निंदक सापडतो.

१०. 'अशारीतीने कर्मविपाकाने जो मनुष्य दुसऱ्याला लुटतो त्यावरही आपण स्वतः लुटला जाण्याची पाळी येते.

संदर्भ: बुद्ध आणि त्याचा धम्म

-डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर





पांडव लेणीं कि बुद्ध लेणीं?

ज्ञान हे प्रवाही असले पाहिजे नव्हे तसे ते असतेच. तसेच ते परिवर्तनीय देखील असतेच. नवनवे संशोधन जसे पुढे येत जाते, तसे जुने ज्ञान किंवा विचार हे बदलणे अपेक्षित असते. प्रत्येक ज्ञानशाखेत असे प्रवाह निर्माण होत असतात. इतिहास किंवा पुरातत्त्वशास्त्र या शाखेत अविरत संशोधन चालू आहे. मात्र तरीही काही इतिहासप्रेमी, तज्ञ अथवा पुरातत्वशास्त्रज्ञ हे जुन्या शब्दांना किंवा कंसेप्ट्स यांना बदलायला तयार नसतात. मग भले तुमचे संशोधन कितीही ताकदीचे, तर्कशुद्ध पुराव्यांसकट असोत! उदा. बुद्ध लेणींच्या नावासंदर्भात...

भारतामध्ये सम्राट अशोकाने लेणीं कोरण्याचा प्रारंभ केला. त्यानंतर ही शिल्पकला बिहार, ओरिसा, बंगाल, आंध्र प्रदेश मार्गे महाराष्ट्रात आली आणि येथे तिचा उत्कर्ष झाला. भारतात जवळपास १२०० लेणीं आहेत ज्यात मुख्यतः ८५% या बुद्ध लेणीं आहेत. लेणीं, त्यातील शिल्पकाम व शिलालेख हे बौद्ध संस्कृतीची देणं आहे. इ.स. पूर्व २०० ते इ.स. ८०० या कालावधीत या लेणीं कोरून बौद्ध भिक्खूंसाठी दान देण्यात आल्या होत्या. या लेणीं बुद्ध लेणीं असल्या तरीही काही ठिकाणी यांना "पांडव लेणीं" अथवा कोणत्यातरी देवतेच्या नावाने ओळखल्या जाऊ लागल्या. हे "नामांतर" साधारणतः १७व्या शतकानंतर झाल्याचे दिसते. याला जरी अनेक कारणे असली तरी बुद्ध लेणींवर अतिक्रमण करून या सर्व देवता नंतर लेणीत स्थापन करण्यात आल्या हे सत्य आहे आणि मग हे स्थान या देवीदेवतांची कसे यांचे माहात्म्य सांगणाऱ्या कथा रचण्यात आल्या. अशीच कथा रचून यातील अनेक लेणींना "पांडव लेणीं" म्हणायला सुरुवात झाली. इतिहास किंवा पुरातत्त्वशास्त्र हे प्रत्येक गोष्टींचे पुरावे मागत असते. त्यांच्या दृष्टीने श्रद्धा ही एक मान्यता आहे जी मानसिक असते; मात्र ही श्रद्धा पुरावा होऊ शकत नाही. ऐतिहासिक दृष्ट्या पांडव होऊन गेले याचा कुठलाही पुरावा नाही. मग बुद्ध लेणींना पांडव लेणीं का संबोधण्यात येऊ लागले?

प्राचीन काळी पालि भाषेला मागधी आणि प्राकृत भाषेला अर्धमागधी या नावाने संबोधण्यात येत असे. तसेच या दोन्हीही भाषा राजभाषा म्हणून मानण्यात येत होत्या. मगधाचे राज्य जवळपास संपूर्ण भारतवर्षावर होते आणि म्हणूनच पालि ही या सर्व प्रदेशात बोलली जायची. पालि भाषेत "पंडू" या शब्दाचा अर्थ पिवळा किंवा फिकट पिवळा असा आहे (उदा.पंडुरोग). त्याकाळी सामान्य जणांना बौद्ध भिक्खूंना "भिक्खू" म्हणतात हे माहित नव्हते. त्यांना जर कोणी विचारले कि या डोंगरातील लेणींवर कोण राहते, तर त्यांचे उत्तर असे-पंडू वस्त्रधारी राहतात. बौद्ध भिक्खू हे "चीवर" घालतात जे पिवळ्या किंवा गडद भगव्या रंगाचे होते. त्यामुळे या लेणींना "पंडू लेणीं" म्हणायला सुरुवात झाली. कालांतराने या पंडू लेणीं "पांडू लेणीं" म्हटल्या जाऊ लागल्या ज्या पुढे "पांडव लेणीं" झाल्या. जेव्हा हा शब्द रूढ झाला त्यानंतर हे नाव कसे योग्य यासाठी पांडवांची कथा रचायला किंवा आधीच अस्तित्वात असलेल्या पांडवांच्या कथेचे या लेणींशी संबंध जोडला जाऊ लागला. काही ठळक उदाहरणे-

१. मध्य प्रदेशातील पचमढी येथील "श्री पांडव लेणीं" ही इ.स पहिले शतक आणि इ.स. सहा ते सातवे शतक या दोन कालखंडात बौद्ध भिक्खूंसाठी 6 लेणीं कोरल्या गेल्या. मिथकानुसार या ठिकाणी पांडवांनी १२ ते १३ वर्ष वनवास केला होता व त्याच दरम्यान प्रत्येक भावासाठी एक एक लेणीं कोरली होती.

२. गोवा येथील बिचोलिम या ठिकाणी पांडव लेणीं ही ६व्या शतकातील बुद्ध लेणीं आहे. लेणीच्या शेजारी भ. बुद्धांचे एक मोठी मूर्ती होती. नंतर हे नष्ट करण्यात आली मात्र त्याच्या उरलेले शिल्पातून हे लक्षात येते. मिथक नुसार पांडवांनी येथे लेणीं कोरून त्यात आश्रय घेतला होता.

३. नाशिकची प्रसिद्ध आणि सर्वात प्राचीन वास्तू असलेली पांडव लेणीं जिचे मूळ नाव शिलालेखानुसर त्रिरश्मी बुद्ध लेणीं आहे. ही लेणीं इ.स.पूर्व २०० ते इ.स. ८०० या कालावधीत कोरून बौद्ध भिक्खूंना दान देण्यात आली आहे असे येथील २७ शिलालेख स्पष्ट सांगतात. मात्र तरीही मिथक नुसार येथे पांडवांनी वनवास केला आणि त्याच दरम्यान येथे लेणीं कोरून राहू लागले.

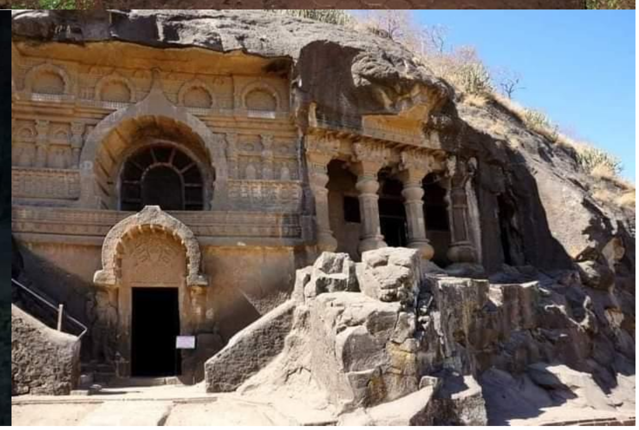
४. कर्नाटक राज्यातील मंगळूर येथील पांडव लेणीं ही ६व्या शतकातील असून प्राचीन काळी याला "कंदरिका विहार" म्हटले जायचे. या विहारात बोधिसत्त्वाची सुंदर मूर्ती होती जी नष्ट करून त्या जागी शंकराची मूर्ती बसविण्यात आली आणि या बुद्ध लेणीचे शैव मंदिरात रूपांतर झाले. पूर्वीचे कंदरिका विहाराचे रूपांतर आता कद्री मंजुनाथ मंदिरात झाले आहे. मिथकानुसार पांडवांनी ही लेणी व शंकराची मूर्ती कोरली कारण ते शैव पंथाचे होते.

कोंकणात व इतरत्रही अशा अनेक लेणी आहेत ज्यांचे नामकरण पांडव लेणी म्हणून झाले आहे. आजचे संशोधन आपल्याला सांगते कि मुळातूनच या बुद्ध लेणी आहेत आणि त्यातील शिलालेखानुसार त्यांना काही नाव दिले गेले होते. ज्या दानदात्यांनी अतिशय श्रद्धापूर्वक या लेणी कोरून बौद्ध भिक्खूंना दान दिल्या, त्यांच्या प्रति आदर व्यक्त करण्यासाठी, त्यांनी या लेणींना दिलेले नाव आम्ही का बरे अंमलात आणू शकत नाही? मुळातच या लेणींना पांडव लेणीं म्हणायचा अट्टाहास का? आमचे इतिहासतज्ज्ञ, पुरातत्त्वशास्त्रज्ञ आणि इतिहास व संस्कृती प्रेमी एवढ्या कोलत्या मनाचे कसे?

जाता जाता-पांडवांनी जर या लेणीं कोरल्या असतील तर त्यांनी सगळीकडे फक्त भ. बुद्धांच्या मूर्ती का बरे कोरल्या?

- अतुल भोसेकर




"शेतकरी"

आमच्या हॉटेल वर पायजमा शर्ट घातलेला माणूस आला.. पेहराव पाहून मला ते शेतकरी आहेत हे सांगणं गरजेचं नव्हतं..... काउंटरला आले अन म्हणाले मटण ताट कितीला आहेत... मी म्हटलं 250 रुपयाला.. अन चिकन ताट.. मी म्हटलं 180 ला... तो माणूस जरा वेळ बाहेर जाऊन आला अन म्हटला नुसता रस्सा अन भाकरी देता का... हो म्हटलं देतो की.. त्यांचीं एकूणचं हालचाल पाहून माणूस काही तरी टेंशन मध्ये असावा किंवा बचत करतं असावा असं मला वाटलं... दोन भाकरी अन रस्सा दया म्हटले... मी रस्सा आणी भाकरी भरायला लागल्यावर मला खूप अस्वस्थ वाटलं... मी त्याबरोबर मटणाची प्लेट पण दिली... ते पाहून त्या माणसानं मला मटणाची प्लेट नको आहो माझ्याकडे एवढे पैसे नाहीत म्हटले... मी म्हटलं

नसू दया.... घ्या त्यांनी त्या मटणाच्या प्लेटला अजिबात हात लावला नाही... मला माघारी घेऊन जायला भाग पाडलं...... मी त्यांना परत रस्सा मागितल्यावर रस्यात मटणाचे पीस घालून दिले.. अन त्यांना म्हटलं.. हे रस्यातले पीस आहेत त्यांनी खाल्ले... जेवण करून बडीशेप घेताना मग त्यांना विचारलं.... मी म्हटलं कुठले.. काय करता.... त्यांनी गावाचं नावं सांगितले अन म्हटले भाजी इकायला आलो होतो... म्हणलं भाजी चांगल्या रेट मधी जाईल पण 1200 रुपये आलं... भूक लागली म्हणून मागच्या दोन हॉटेल वर विचारलं.. तर.. एका हॉटेल वर शाकाहारी जेवणाची थाळी 120 रुपयाला सांगितली.... पण तसलं पनीर बिनीर खाऊ वाटतं नाही...... मी त्यांना वरण भात मागितला तर म्हटले 60 रुपये.... तुम्ही दोन भाकरी अन रस्सा 50 रुपयात देतो म्हटला म्हणून जेवायला बसलोय....... आहो दोनशे अन तीनशे रुपये जेवायला घालवायला तेवढं पैसे नाहीत येत शेतकऱ्याकडे.... दिवाळी आलीय... आता पोरं मोठाली झाल्यात

कॉलेजला जात्यात त्याचा लई खर्च हाय..... या वाचलेल्या दोनशे रुपयात माझं दोन तीन दिवसाचं पेट्रोल भागंल.... कुठ खर्च करतं बसता.... मी म्हटलं येत जावा कधी वाटेल तवा... तवा ते बाबा हसलं अन म्हणालं.. आवं आता कवा दोन महिन्यांनी आमची अन मटणाची गाठ पडायची....

असं म्हणून ते बाहेर गेले.. अन गाडीला अडकवलेल्या पिशवीतून दोन भाजीच्या पेंड्या.. अन चार कोंबडीची अंडी आणून काउंटर वर ठेवली... मी त्यांना पैसे किती झाले ते सांगा म्हटल्यावर ते म्हणाले... काय रावं साहेब मी नको म्हटलं तर तुम्ही मला मटण रस्यातून आणून दिलंच की..... मला माहिती नाय व्हयं.... आहो शेतकरी आहे मी.... नुसतं कोंब फुटलं तर त्याला धान येईल का नाय ओळखणारी मानसं.... तुम्ही माझ्या पोटात दोन घास घातल्यात तर आम्ही तुम्हाला चार घास घालू... फक्त शेतकऱ्याला अजून या जगानं वळखलं नाही..

खरच शेतकरी वाचला अन टिकला तर हे जग वाचेल.....अजून वेळ गेली नाही शेतकरी वाचवा.... नाहीतर पैसा.. आणी.. वाळू खायची वेळ येईल..

अज्ञात

"पेपरटाक्या"

"ओ भैया पेपर है क्या?" चाळीशीतला ऊंच, साधारण बांधा असलेला चार-पाच महीन्याची गरोदर स्त्री एवढे पोट असलेला, अंगावर टी शर्ट व लुंगी घातलेला व्यक्ती दात घासत घासत घराच्या भिंतीवरून डोकावत म्हणाला.

बिना रंगाची गंजलेली सायकलचे ब्रेक दाबुन खर खर आवाज करीत सायकल थांबवून स्टॅन्ड लावत लावत एक युवक म्हणाला, "है ना भैया ये लो" भिंतीवरुनच पेपर त्या माणसाला देत म्हणाला.

"ठीक है रुक जरा पैसे लेके आता हु", अस म्हणून लुंगीवाला माणूस घरात गेला. तितक्यात मॉर्नींग वॉकला गेलेले गोखले सर पेपरवाल्याजवळ येऊन थांबले व नॅपकीनने घाम पुसत म्हणाले, "अरे राम्या बरं झालं ईथच भेटलास.. दे बरं माझे पेपर."

"व्हय सर " तो पेपरवाला राम्या आदराने म्हणाला व सायकलीला बांधलेल्या गठ्ठ्यातून एक मराठी व एक ईंग्रजी पेपर काढून देऊ लागला.

तो लुंगीवाला आला व त्याने 10 रु. ची नोट राम्या च्या हातात दिली. गोखले सर लुंगीवाल्याला म्हणाले, "Good morning पाटील साहेब."

"Good morning गोखले सर."

"काय आज हिंदी वृत्तपत्र?"

"हो सर, ते काल भारताने अंतराळात यान सोडलयं त्याच्या माहीतीचा लेख आलाय लोकमत समाचार मध्ये." लुंगी घातलेले पाटील साहेब गोखले सरांच्या प्रश्नाचे उत्तर देत म्हणाले.

राम्या खाकी पॅन्टच्या खिस्यात सुट्टे पैसे शोधत होता. तितक्यात म्हणाला, "हा साहेब, ते ब्रम्होस व्हय. ते भारत आणि रशियाने पाठवलय. भारताची नदी हायना ब्रम्हा आणि रशियाची नदी ओक्सावा त्यामुळं त्याला ब्रम्होस नाव दिलयं आपल्याला सगळं म्हाहीत हाय." खेडवळ भाषेत राम्या म्हणाला.

गोखले सर व पाटील साहेब आश्चर्याच्या प्रतिक्रीया देत म्हणाले, "अरे व्वा हुशार आहेस तु."

पुढे गोखले सर म्हणाले, "UPSC ला पडणारा प्रश्न आहे हा. UPSC चा क्लास चालवतो की काय!" पाटील साहेब व गोखले सर हासत हासत निघून गेले.

तितक्यात राम्या म्हणाला, "सर ह्या महीन्याच बिल रायलय तुमचं."

गोखले सर मागे न वळता म्हणाले, "उद्या सकाळी दहाला क्लास वर येऊन जा देतो पैसे."

सायकलचे स्टॅन्ड काढले व राम्या निघाला पुढे आपल्या कामाला.

दुस-या दिवशी सकाळी पेपर टाकून झाल्यावर 10 वाजता राम्याची सायकल गोखले स्पर्धा परीक्षा अॅकॅडमी असे लिहिलेल्या बोर्डसमोर येऊन थांबली.

दुस-या मजल्या वरच्या बालकनीत बसलेल्या सरांकडे बघून राम्या म्हणाला, "सर ते बिल.."

काही न बोलताच गोखले सरांनी हातवारे करुन त्याला वर येण्यास सांगितले.

क्लासच्या ऑफीसची बेल वाजली. गोखले सरांनी दरवाजा उघडला व मळालेला टी-शर्ट व खाकी गणवेशाची पॅन्ट, सावळा चेहरा व 15-16 वर्षाचा सडपातळ राम्या हातात बिल बुक व पेन झेऊन उभा होता.

"ये आत ये बस इथं मी पैसे घेऊन येतो", राम्याच्या हातातले बिल बुक घेत सर म्हणाले व आत गेले.

राम्या लाकडी खुर्चीवर uncomfortably बसून इकडे तिकडे पाहु लागला. समोरच्या लाकडी टेबलवर काही प्रश्नपत्रिका होत्या त्यातली एक राम्याने उचलून पाहीली व पटकन बिलच्या मागे काहीतरी लिहू लागला. पाच मिनटांनी सर आले व पैसे देत म्हणाले, "काय लिहीत होतास रे?"

"सर ते हे ऊत्तर बरोबर हायत का बघा ना", राम्या म्हणाला.

सरांनी पाहीले त्यात 8 बुद्धीमत्तेची प्रश्ने सोडवली होती ती ही अवघ्या 4 ते 5 मिनीटात. सर अचंबित झाले व म्हणाले, "अरे कस सोडवला तु हे? आणि एवढ्या कमी वेळात? UPSC ला हे प्रश्न सोडवायला 10 ते 12 मिनीट लागतात. कस केलस तु है? कुठे शिकलास."

त्यावर राम्या म्हणाला, "सर मला दहावीत 92 टक्के हायत. बाप न्हाय मला. आय धुने भांडे करते व म्या सकाळी पेपर टाकतो व नंतर एका reading room वर वाॅचमन हाय लोकांच्या चपली व गाड्या वर लक्ष ठेवतो. यवढ करुन दोन टायमच खायला भेटत. सकाळी पेपर वाचुन व नंतर reading वर लोकांनी टाकुन दिलेल्या नोट्स, कागद, कधी कोणाकड आय कार्ड नसल तर त्याच पुस्तक घेतो वाचायला थोडावेळ व मधी सोडतो गपचुप. मला बी अधिकारी व्हायचय पण आय म्हणते पैस न्हायत शिकायला."

त्याचे उत्तर ऐकून मात्र सर नि:शब्द झाले. काहीच बोलले नाहीत. त्याच्या हातात पैसे दिले व राम्या निघून गेला.

दोन दिवसानी राम्या गोखले सरांच्या क्लाससमोर सायकल लावून समोरच्या बिल्डींगमध्ये बिले गोळा करण्यासाठी गेला व 15-20 मिनीटांनी परत आला. सायकलीच्या ब्रेकला एक जड पिशवी होती. राम्याने ती उघडून बघितली त्यात गणवेश, काही पुस्तके, पैसे होते व तळाला एक चिठ्ठी होती. त्यात लिहील होत, "ह्यात कॉलेजचा गणवेश आहे व पुस्तके आहेत जवळच्या जनता महाविद्यालयात Arts ला तुझा प्रवेश घेऊन ठेवलाय. सोमवार पासून कॉलेजला जायच. अभ्यास करायचा. अधिकारी व्हायचय ना तुला. वेळोवेळी तुला पुस्तके भेटतील. फक्त पेपर टाकणे चालू ठेवायच."

खाली लिहील होत,*

"मायबापांनी सगळ्या सुवीधा पुरवलेला पण कधीच UPSC पास न झालेला अपयशी...."*

अशीच पुस्तके राम्याला भेटत राहीली व 6 वर्षानंतर गोखले सर एके दिवशी पहाटे मॉर्नींग वॉक वरुन परतले तेव्हा दारासमोर एक पिशवी होती. त्यात काही मेडल्स व प्रमाणपत्रे होती व तळाला एक चिठ्ठी होती त्यात लिहील होत, "ज्याने एका पेपरटाक्याला IAS केलं तो अपयशी कसा? तो तर जगातला सर्वात यशस्वी व श्रीमंत माणूस.....!!*

* 🙏 देण्यासारखे खूप आहे फक्त देण्याची वृत्ती असावी योग्य मनुष्य ओळखून 🙏 *

(अनामिक)

अब... जबकि आनुवांशिकी विज्ञान ने राखीगढ़ी में मिले नर-कंकालों का परीक्षण कर बता दिया कि इनमें आर्य जीन नहीं हैं तो मामला शीशे की तरह साफ हो गया कि राखीगढ़ी के निवासी आर्य नहीं थे। राखीगढ़ी द्रविड़ों की सभ्यता थी।

राखीगढ़ी हरियाणा के हिसार जिले में है। इसकी खोज 1963 में हुई थी। यह सिंधु घाटी सभ्यता का अभिन्न अंग है, जिसकी पुष्टि वहाँ की नगर-योजना, अन्नागार, सड़कें, जलनिकासी-व्यवस्था, सील, लिखावटें आदि से हो जाती है।

ऐसे भी दुनिया में आर्य नस्ल की भाषाएँ उत्तरी भारत और श्रीलंका से लेकर ईरान और आर्मेनिया होते पूरे यूरोप में फैली हुई हैं। मगर सिंधु घाटी सभ्यता के अवशेष सिर्फ भारतीय प्रायद्वीप में ही मिलते हैं, उसका फैलाव यूरोप तक नहीं है। आश्चर्य कि द्रविड़ नस्ल की भाषाएँ भी सिंधु घाटी सभ्यता की तरह सिर्फ भारतीय प्रायद्वीप में ही मिलती हैं। भारतीय प्रायद्वीप को छोड़कर दुनिया के किसी कोने से द्रविड़ नस्ल की भाषाओं के बोले जाने के सबूत नहीं मिलते हैं।

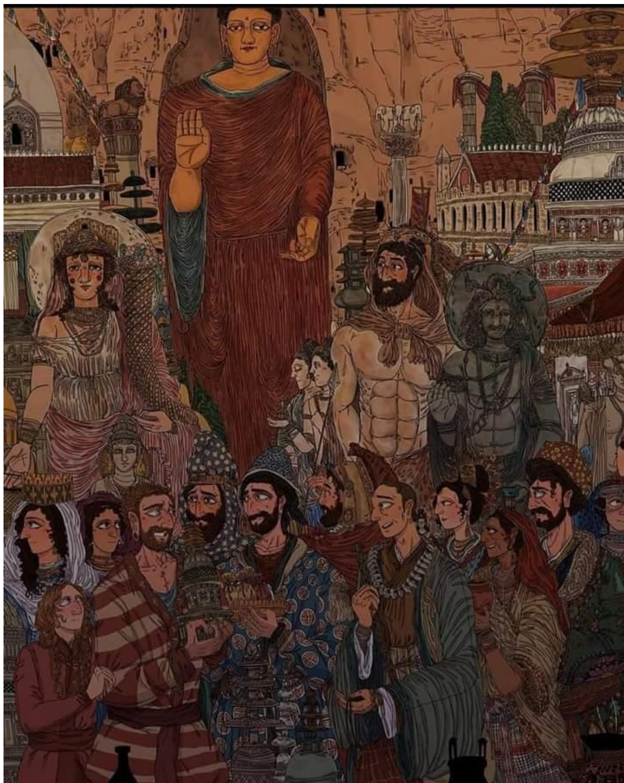
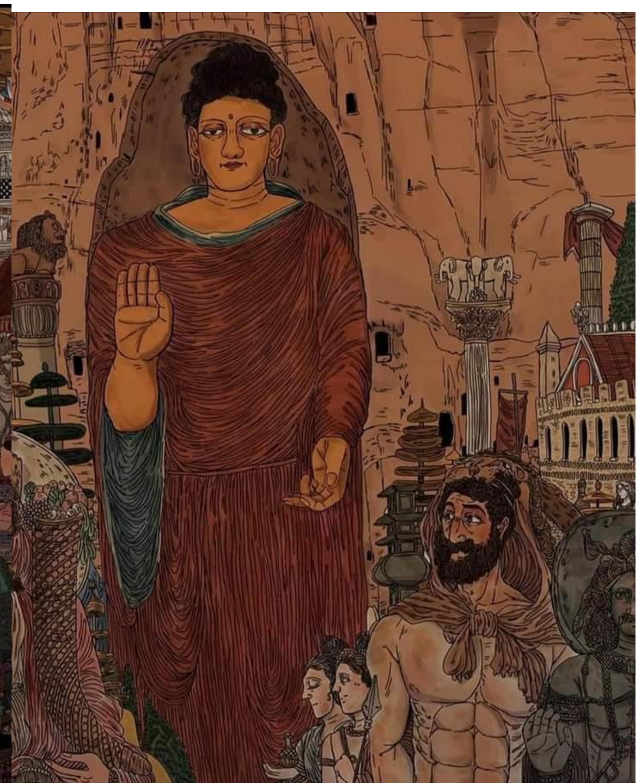
सिंधु घाटी क्षेत्र से हमें आर्य भाषाओं के बीच नदी के द्वीप की तरह एक द्रविड़ भाषा मिलती है। उसका नाम ब्राहुई है। ब्राहुई भाषा पूरबी बलूचिस्तान में बोली जाती है। इसके पूरबी किनारे पर सिंधु घाटी की सभ्यता मौजूद है।

मगर सिंधु घाटी की सभ्यता द्राविड़ों की बौद्ध सभ्यता थी। शायद इसीलिए आरंभिक बुद्धों के नाम द्रविड़ भाषा के सबूत प्रस्तुत करते हैं। मिसाल के तौर पर, पहले बुद्ध का नाम तणहंकर बुद्ध है। तण द्रविड़ शब्द है, जो शीतलता का बोधक है। आर्य भाषाओं में तण के अवशेष नहीं मिलते हैं। तीसरे बुद्ध का नाम शरणंकर है। यहीं द्राविड़ों का शंकरण है। शंकरण द्राविड़ क्षेत्र में प्रचलित नामों में मिलते हैं जैसे शंकरण नायर, वी. शंकरण आदि। इसे भाषाविज्ञान में वर्ण-व्यत्यय कहते हैं जैसे वाराणसी का बनारस, लखनऊ का नखलऊ आदि।

राजेंद्र प्रसाद सिंघ

ग्रीक, पर्शियन, चिनी आणि भारतीय या चित्रकलेत दिसत आहेत. बुद्ध धम्माचा या चारही देशातील लोकांवर प्रभाव दिसून येत आहे.

सौजन्य चित्र: डेविडलूऑनगार्ट,इन्स्टाग्राम.


जापान के उजी शहर में एक ज़ेन बौद्धों का मंदिर है। इस मंदिर में बुद्ध के पुत्र राहुल की मूर्ति है। मूर्ति वहीं की है।

जापान में राहुल को RAGORA कहा जाता है, जिसका उच्चारण जापानी भाषा में राहोरा किया जाता है। जो भारत में राहुल हैं, वही जापान में राहोरा हैं।

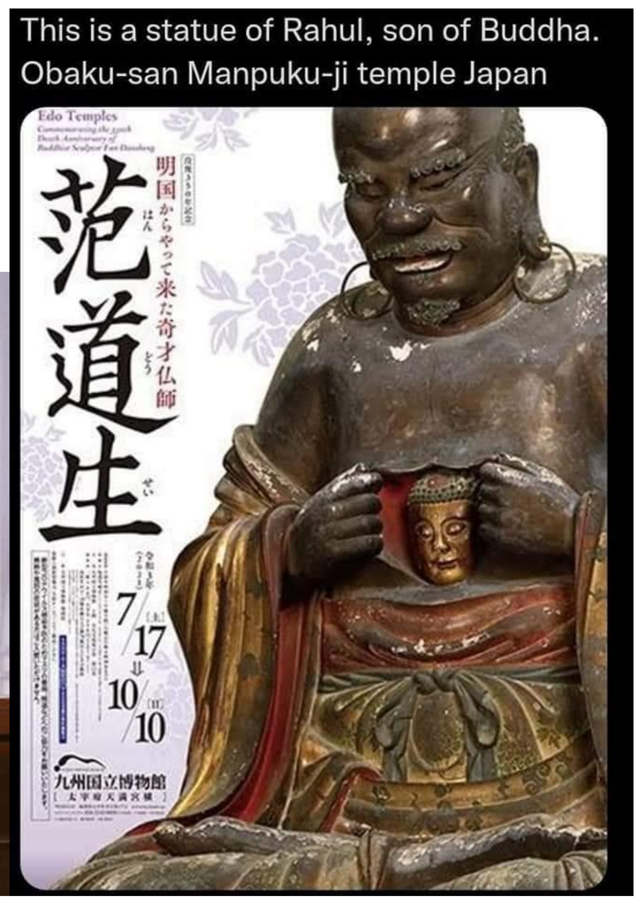
लेकिन जापान के ज़ेन बुद्धिज्म में राहुल को RAGORA SONJA कहा जाता है। SONJA का मतलब बौद्ध अरहंत होता है। SONJA का उच्चारण जापानी में सोन्या होता है, जो शून्यता के निकट है। शून्यता ज़ेन बुद्धिज्म का दर्शन है।

जापान के ज़ेन बुद्धिज्म में राहुल को 16 अरहंतों में से एक माना जाता है। राहुल बुद्ध के पुत्र भी थे, अनुयायी भी थे और अरहंत भी थे।

राहुल की यह मूर्ति प्रतीकात्मक रूप से उनके बुद्ध-प्रेम को दर्शाती है। राहुल के बुद्ध कहीं और नहीं बल्कि उनके हृदय में बसते हैं।

भारत के बुद्धिज्म में जो झान (ध्यान) है, वही चीन में चान है, वही कोरिया में सानजान है, वही वियतनाम में थियेन है और वही जापान में ज़ेन है।





तथागत बुद्ध बनाम वाल्मीकि/तुलसीदास

जय भारत साथियों आज हम एक बहुत बडे झूठ का पर्दाफाश करने वाले हैं एक बहुत बडी गलतफहमी को दूर करेगें, चूंकि यह विषय काफी प्राचीन है इसलिए लेख थोडा लम्बा होगा, लेकिन 1 मिनट का समय निकालकर पढें जरूर।

हम जिस देश में रहते हैं। उस देश का नाम भारत है भारत शब्द व्यक्ति वाचक नहीं बल्कि भाव वाचक शब्द है भा अर्थात ज्ञान, रत मतलब लगातार (अनवरत) जहां से लगातार ज्ञान का प्रकाश निकलता है उस भूभाग को भारत कहा जाता है। वही भूमि जहां तथागत बुद्ध के धम्म रूपी ज्ञान (प्रकाश) से पूरी दुनिया को ज्ञान मिला, जहां नालंदा तक्षशिला विक्रमशिला जैसे विश्वविद्यालयों में देश विदेश से छात्र छात्राएं पढने आते थे। और इस तरह तथागत बुद्ध की शिक्षाओं की वजह से भारत को विश्व गुरू का गौरव प्राप्त हुआ।

आज भी जब भारत के राजनेता विदेशों में जाते हैं तब वे बोलते हैं। हम बुद्ध के देश से आए हैं। अर्थात पूरी दुनिया में आज भी भारत की पहचान सिर्फ तथागत बुद्ध से होती है। जरा गौर कीजिए, जिन तथागत बुद्ध का पूरी दुनिया इतना सम्मान करती है उनके बारे में वाल्मीकि रामायण के अयोध्याकाण्ड में वाल्मीकि लिखते हैं कि जैसे चोर दण्डनीय होता है उसी प्रकार तथागत बुद्ध और बौद्धमतावलंबी भी दण्डनीय हैं। इससे यह सिद्ध होता है कि वाल्मीकि के मन में तथागत बुद्ध के प्रति कितनी नफ़रत थी। दूसरी बात तथागत बुद्ध का जन्म 563 ईसा पूर्व {अब से 2585 वर्ष पूर्व} के काफी समय बाद वाल्मीकि रामायण लिखी गयी। इसीलिए बुद्ध की चर्चा वाल्मीकि रामायण में की गयी है।

दूसरी बात बुद्ध के बारे में ऎसी घटिया वाहियात बाते लिखने वाला नसेडी, भंगेडी, गंजेडी हो सकता है, मूर्ख हो सकता है विद्वान कदापि नहीं। बात सिर्फ वाल्मीकि तक होती तो बात और थी, उनके काफी समय बाद जब तुलसीदास ने रामचरित मानस लिखा, तो तुलसीदास ने सुंदर कांड मे लिखा...

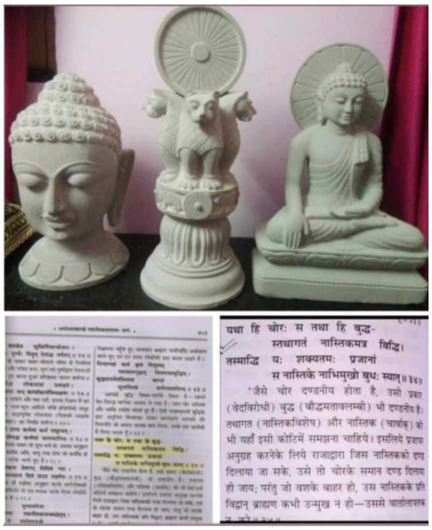
लंका निश्चर निकर निवासा| इहां कहां सज्जन करी वासा||

अर्थात लंकामे निशाचरों का वास है वहां सज्जन लोग नही रहते...

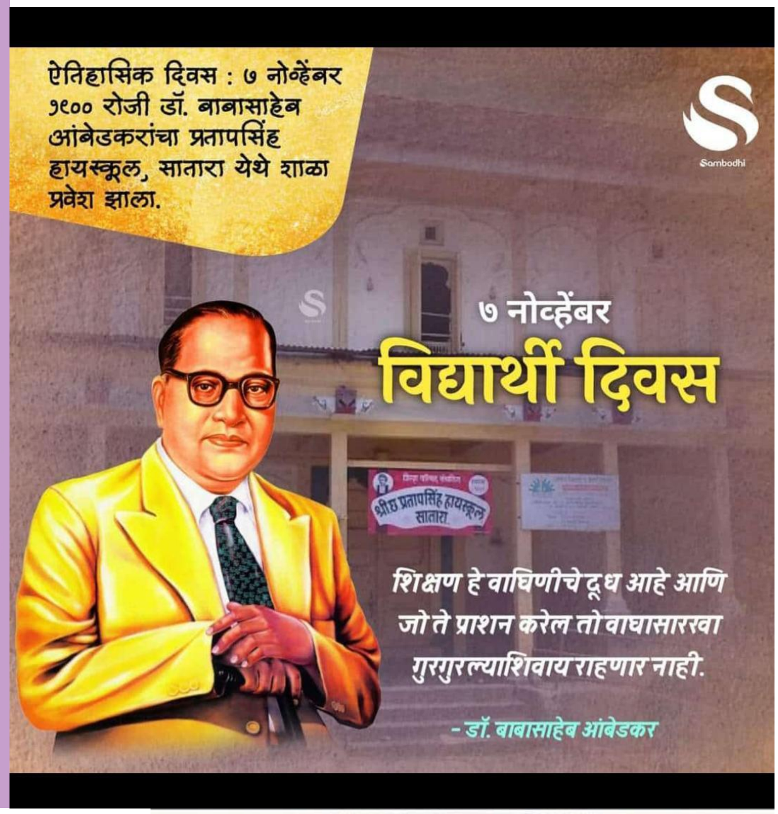
सोचिए तुलसीदास ऐसा क्यों लिखा होंगा??? क्योंकी तथागत बुद्ध के सिलों पर चलणे वाला देश सिलोन वर्तमान (श्रीलंका) तथागत बुद्ध का अनुयाई देश है| सम्राट अशोक के समय सें लेकर आजतक श्रीलंका का बहुसंख्यांक वर्ग बौद्ध है| अब ये बात तुलसीदास कैसे हजम कर पाता, इसलिये उसने तथागत बुद्ध का नाम लिये बिना बुद्ध को मानने वाले पुरे देश को ही निशाचरों का देश कह दिया है|

कुल मिलाकर वाल्मिकी और तुलसीदासने जिस तरह सें तथागत बुध्द और उनके अनुयायीयों के बारे में जो अपशब्द लिखे है वह बिल्कुल गलत हैं जिस धर्मग्रंथ में तथागत बुद्ध के बारे में एसी बाते लिखी हैं मै ऐसे धर्मग्रंथोंका बहिष्कार करता हुं और प्रबुद्ध वर्ग से निवेदन करता हुं की इस मामले को लेकर माननीय उच्च न्यायालय जाए|

बिरेंद्र मौर्य



विद्यार्थी दिन
7 नोव्हेंबर 1900 रोजी विश्वरत्न महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा प्रतापसिंग हायस्कूल राजवाडा चौक जिल्हा सातारा येथे शाळा प्रवेश झाला. हा दिवस महाराष्ट्र शासनाने 2017 साली *विद्यार्थी दिन घोषित केला. तेव्हापासून विद्यार्थी दिन साजरा करण्यात येतो. जर बाबासाहेब शाळेत गेले नसते तर माझी ही मुलं शाळेत गेले नसती. बाबासाहेबांच्यामुळे माझी मुले पुणे शहरातील दर्जेदार शाळेमध्ये शिक्षण घेत आहे. ते केवळ महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरमुळे
Thanks Babasaheb



सन् 1717 ईस्ट इंडिया कम्पनी ने बुद्ध के सिक्के निकाले थे।
देश आजादी के बाद बुद्ध की जगह गांधी के आ गये।

(RGD)





ऐसे महान शख्सियत को नमन



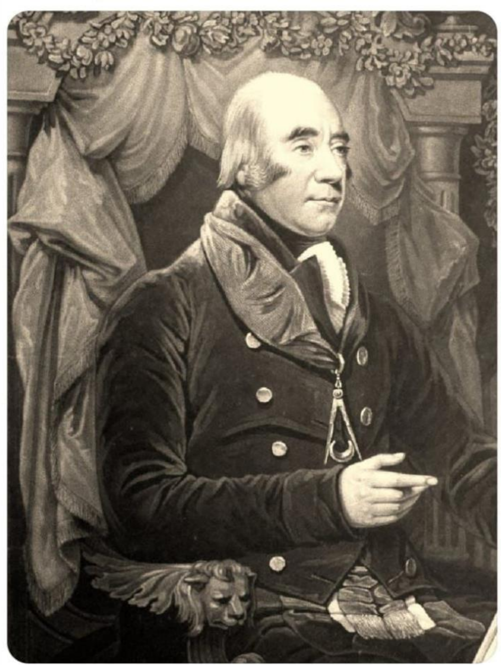
द लॉर्ड चेम्सफोर्ड (1916 - 1921) तक भारत के वायसराय रहे। ,,, ये 1919 में भारत शासन अधिनियम लेकर आए। ,, जिसके जरिए इन्होंने ब्राह्मणों के जज बनने पर यह कह कर रोक लगा दी थी ,, कि ब्राह्मणों के अंदर न्यायिक चरित्र और निष्पक्षता का भाव नहीं होता।



4 दिसंबर 1829 में राजा राम मोहन राय की सिफारिश पर लॉर्ड बिलियम बैंटिक ने सती प्रथा को समाप्त किया था। ,,ये प्रथा हिन्दू समाज की एक घिनौनी प्रथा थी। इस प्रथा में जीवित विधवा पत्नी को मृत पति के साथ चिता पर जिंदा जला दिया जाता था। ,, हालांकि औरंगजेब ने भी सती प्रथा को बंद किया था।



द अर्ल ऑफ मोइरा (1813 - 1823) इन्होंने भारत में पहली बार 1817 में समान नागरिक संहिता कानून बनाकर प्रत्येक नागरिक के लिए समान न्याय व्यवस्था बनायी ,इससे पहले न्याय वर्ण व्यवस्था पर आधारित था। अपराध करने पर ब्राह्मण के लिए कोई सजा नहीं थी और शूद्र को कठोर दण्ड दिया जाता था।



द अर्ल ऑफ मोइरा ,,, इन्होंने सन् 1819 में अधिनियम संख्या 7 द्वारा शूद्र स्त्रीयों के शुद्धिकरण पर रोक लगाई। ,,, शूद्रों की शादी होने पर दुल्हन हो दूल्हे के घर न जाकर कम से कम तीन रात तक ब्राह्मण के घर शारीरिक सेवा देनी पड़ती थी।



द लॉर्ड चेम्सफोर्ड (1916 - 1921) तक भारत के वायसराय रहे। ,,, ये 1919 में भारत शासन अधिनियम लेकर आए। ,, जिसके जरिए इन्होंने ब्राह्मणों के जज बनने पर यह कह कर रोक लगा दी थी ,, कि ब्राह्मणों के अंदर न्यायिक चरित्र और निष्पक्षता का भाव नहीं होता।



लॉर्ड बिलियन बैंटिक ने 1835 में बाल हत्या पर रोक लगाई। ,,, उच्च स्तर के पूज्यनीय लोगों ने नियम बनाया था कि शूद्रों के घर अगर पहला बच्चा लड़का पैदा हो तो उसे गंगा यमुना या किसी भी नदी में फैंक देना चाहिए।



भारत के गवर्नर जनरल लॉर्ड विलियम बेंटिक (1828-1835) तक रहे इन्होंने 1833 के चार्टर एक्ट की धारा 87 द्वारा योग्यता को सेवा का आधार स्वीकार किया तथा कंपनी के अधीनस्थ किसी भी भारतीय नागरिक को उसके धर्म, जन्मस्थान ,जाति अथवा रंग के आधार पर किसी पद से वंचित रखना बंद किया।



☸🙏🙏🙏🙏🙏☸

हमारे देश में "सम्राट अशोक की जयंती" नहीं मनाई जाती.. जानते हैं क्यों ❓ बहुत सोचने पर भी, "उत्तर" नहीं मिलता! आप भी, इन "प्रश्नों" पर, विचार करें!

☸️ जिस सम्राट के नाम के साथ, संसार भर के, इतिहासकार “महान” शब्द लगाते हैं

☸️ जिस सम्राट का राज चिन्ह "अशोक चक्र", "भारत अपने ध्वज" में लगाते है

☸️ जिस सम्राट का "राज चिन्ह चारमुखी शेर" को, "राष्ट्रीय प्रतीक" मानकर सरकार चलाते हैं

☸️ जिस सम्राट का आदर्श राज्य वाक्य "सत्यमेव जयते" को अपनाया है

☸️ जिस देश में "सेना का सबसे बड़ा युद्ध सम्मान" सम्राट अशोक के नाम पर, "अशोक चक्र" दिया जाता है

☸️ जिस सम्राट से "पहले या बाद" में "कभी कोई ऐसा राजा या सम्राट नहीं हुआ जिसने "अखंड भारत" (आज का नेपाल, बांग्लादेश, पूरा भारत, पाकिस्तान, और अफगानिस्तान) जितने, बड़े भूभाग पर "एक-छत्र राज" किया हो

☸️ सम्राट अशोक के ही, समय में "२३ विश्वविद्यालयों" की "स्थापना" की गई जिसमें तक्षशिला, नालन्दा, विक्रमशिला, कंधार, आदि "विश्वविद्यालय" प्रमुख थे। इन्हीं विश्वविद्यालयों में विदेश से छात्र उच्च शिक्षा पाने "भारत आया करते थे"

☸️ जिस "सम्राट" के "शासन काल" को "विश्व" के "बुद्धिजीवी" और "इतिहासकार", "भारतीय इतिहास" का सबसे- "स्वर्णिम काल" मानते हैं

☸️ जिस सम्राट के शासन काल में भारत विश्व गुरु था सोने की चिड़िया था। जनता खुशहाल और भेदभाव-रहित थी

☸️ जिस सम्राट के शासन काल में, सबसे प्रख्यात-महामार्ग "ग्रेड ट्रंक रोड" जैसे कई हाईवे बने २,००० किलोमीटर लंबी पूरी सडक पर दोनों ओर पेड़ लगाये गए। सरायें बनायीं गईं..।

☸️ मानव तो मानव.., पशुओं के लिए भी, प्रथम बार "चिकित्सा घर" हॉस्पिटल खोले गए

💓 ऐसे "महान सम्राट अशोक", जिनकी "जयंती" उनके अपने देश भारत में क्यों नही मनाई जाती ❓ न ही, कोई छुट्टी घोषित की गई है| दुःख है, कि जिन नागरिकोंको ये जयंती मनानी चाहिए वो अपना इतिहास हिं भुला बैठे है!! जो जिता वही चंद्रगुप्त न होकर जो जिता वही सिकंदर कैसे हो गया? जबकी एह बात सभी जानते है कि सिकंदर कि सेना ने चंद्रगुप्त मौर्य के "प्रभाव" को देखते हुए ही, लडने से मना कर दिया था! बहुत ही बुरी तरह से "मनोबल तूट गया था" और "वापस लौटना" पडा था|

मी. मधुसुदन श्याक्य

🙏 भगवान बुद्धांनी आपल्या धम्मात स्वत:साठी विशेष स्थान राखलेले नाही.

(१) ख्रिस्त हा स्वतःला ख्रिश्चन धर्माचा प्रणेता मानीत असे.

(२) शिवाय तो आपणाला देव पुत्र मानीत असे.

(३) माणसाने ख्रिस्त हा देवपुत्र आहे असे जोपर्यंत मानले नाही, तोपर्यंत त्याला मुक्ती नाही अशी ख्रिस्ताची अट होती.

(४) अशा रीतीने ख्रिस्ताने ख्रिस्ती धर्मियांची मुक्ती, ख्रिस्ताला प्रणेता व देवपुत्र मानण्यावर अवलंबून ठेवल्याने त्याने ख्रिस्ती धर्मात स्वतःसाठी विशेष स्थान निर्माण केले.

(५) इस्लाम धर्माचा प्रणेता, मोहम्मद हा स्वतःला परमेश्वराचा पैगंबर (प्रेषित) असे मानीत असे.

(६) याशिवाय तो असे मानीत असे की, माणसाने दोन अटी मान्य केल्याशिवाय त्याला नीजात (मुक्ती) नाही.

(७) इस्लाम धर्मातील मनुष्याने प्रथम महंमदास देवाचा (प्रेषित) मानले पाहिजे.

(८) इस्लाम धर्मातील मनुष्याने नंतर महंमद हा परमेश्वराचा शेवटचा पैगंबर आहे असे मानले पाहिजे.

(९) इस्लाम धर्मात वरील दोन अटी मानणाऱ्यांनाच मोक्षाचा मार्ग खुला आहे.

(१०) मुसलमानांचा मोक्ष हा महंमदाला देवप्रेषित समजण्यावर अवलंबून ठेवल्यामुळे महंमदाने आपणास स्वतःला इस्लामी धर्मात स्थान निर्माण केले आहे.

(११) भगवान बुद्धाने अशी कधीही अट घातली नाही.

(१२) शुद्धोधन आणि महामाया यांचे आपण औरस पुत्र आहोत ह्या पलीकडे स्वतः संबंधी ते आधीक काही म्हणत नाही.

(१३) येशू ख्रिस्त आणि महंमद यांनी आपापल्या धर्म शासनात स्वतःसाठी जशी विशेष स्थाने निर्मिली, मोक्षाच्या मार्गात आपले महत्व सांगितले तसे भगवान बुद्धांनी केलेले नाही.

(१४) यामुळेच त्यांच्या वैयक्तिक जीवनासंबंधी विपुल माहिती उपलब्ध असतानाही ती आपल्यापर्यंत येऊन पोहोचली नाही.

(१५) पहिली बुद्ध संगीती ही बुद्धांच्या निर्वाणानंतर लवकरच भरविली गेली हे सर्वश्रुतच आहे.

(१६) या संगितीच्या अध्यक्षस्थानी काश्यप हे होते. त्यावेळी बुद्धांच्या कपिलवस्तूचे रहिवासी व ज्यांनी त्यांच्याबरोबर त्यांच्या निर्वाण काळापर्यंत परिभ्रमन केले ते आनंद आणि उपाली त्या संगीतीला उपस्थित होते.

(१७) परंतु अध्यक्ष काश्यपाणे काय केले?

(१८) त्याने आनंदाला धम्माचे पठण करायला सांगून संगीतीला प्रश्न केला, हे बरोबर आहे काय? ज्या ज्या वेळी संगिती होकारात्मक उत्तर देई, त्या त्या वेळी काश्यप त्या प्रश्नावर अधिक चर्चा होऊ न देता तो प्रश्न तेथेच संपवि.

(१९) यानंतर त्याने उपालीला विणयाचे पाठ म्हणायला सांगितले आणि संगीतीला विचारले, हे बरोबर आहे काय? संगीतीने होकारात्मक उत्तर देताच त्या प्रश्नावर अधिक चर्चा न वाढविता अध्यक्ष काश्यप तो प्रश्न तेथेच संपवि.

(२०) ह्या पठनानंतर वस्तुता काश्यपाने संगीतीत उपस्थित असलेल्या कोणाला तरी भगवान बुद्धांच्या जीवनातील काही महत्वाच्या घटना कथन करण्याची आज्ञा द्यावयास हवी होती.

(२१) परंतु काश्यपाने असे काहीच केले नाही. त्याने असा विचार केला असावा की, संघाला आपण विचारलेल्या केवळ दोन प्रश्नांची कर्तव्य आहे.

(२२) काश्यपाने भगवान बुद्धांच्या जीवनातील प्रमुख घटनांचे संकलन केले असते तर, आज आपणाला भगवान बुद्धांचे संपूर्ण चरित्र उपलब्ध झाले असते.

(२३) भगवान बुद्धांच्या जीवनातील घटनांचे संकलन करण्याचे काश्यपाला का सुचले नसावे?

(२४) केवळ उपेक्षा हे त्याचे उत्तर होऊ शकत नाही. ह्याचे उत्तर म्हणजे भगवान बुद्धांनी आपल्या धम्म शासनात आपणास स्वतःसाठी विशेष स्थान निर्मिलेले नाही हेच होय.

(२५) भगवान बुद्ध आणि त्यांचा धम्म ह्या दोन अगदी अलग गोष्टी होत.

(२६) भगवान बुद्ध स्वतःला आपल्या धम्म शासनापासून अलग (वेगळे) मानीत असे. याचे दुसरे उदाहरण म्हणजे आपला उत्तराधिकारी नेमण्यास त्यांनी दिलेला नकार.

(२७) दोन-तीन वेळेला त्यांचे अनुयायांणी त्यांच्या पश्चात अधिकार ज्याने चालवायचा त्याचा निर्देश करण्याची विनंती केली.

(२८) आणि प्रत्येक वेळी भगवान बुद्धांनी तसे करण्याचे नाकारले.

(२९) धम्म हाच आपला स्वतःचा उत्तराधिकारी, असे त्यांचे प्रत्येक वेळी उत्तर असे.

(३०) धम्म हा स्वतःच्या अंगच्या सामर्थ्याने जगला पाहिजे त्याच्या मागील माणसाच्या सत्तेने नव्हे.

(३१) ज्या धम्माला जगायला पाठीमागे माणसांच्या सत्तेचे बळ लागते, तो धम्मच नव्हे.

(३२) धम्माची सत्ता चालवावयास प्रत्येक वेळी संस्थापकाचे नाव घेणे आवश्यक भासत (लागत) असेल, तर तो धम्मच नव्हे.

(३३) धम्म आणि त्यातले आपले स्थान यासंबंधी भगवान बुद्धांचा दृष्टिकोन अस्या प्रकारचा होता.

****
****

..... ब्राह्मणायझेशन .....

'ब्राह्मणायझेशन' म्हणजे काय?

हे समजणे खुप गरजेचे व अतिआवश्यक बनलेले आहे. जोपर्यंत आपल्याला हे समजत नाही तोपर्यंत आपण "डीब्राह्मणायझेशन" करू शकत नाही.

ब्राह्मणायझेशन म्हणजे नेमके काय हे थोडे विस्ताराने सांगणे गरजेचे आहे. ब्राह्मणायझेशन म्हणजे ब्राह्मण अनुकूल विचार करणे.

ज्या वेळी आपल्या महापुरूषांनी प्रस्थापित ब्राह्मणी व्यवस्थेशी संघर्ष केला तो संघर्ष आपणाला कळू नये म्हणून त्यांच्या संघर्षगाथेला त्यांच्या क्रांतीकारी विचारांना ब्राह्मण अनुकूल बनविणे म्हणजे ब्राह्मणायझेशन.

महापुरूषांचे क्रांतीकारी विचार लपवून त्यामध्ये मिलावट करून ते विचार विकृत स्वरुपात तुमच्याच समोर सादर करणे म्हणजे ब्राह्मणायझेशन.

आता काही उदाहरणच घेवूयात.

१. लिंगायत धर्म संस्थापक

"महात्मा बसवण्णा"

हे नागवंशी आहेत. पण बसवण्णा ब्राह्मण होते हे सांगण हे ब्राह्मणायझेशन आहे. त्यांच्या शिल्पाशेजारी ब्राह्मण गुरू उभा करणे हे ब्राह्मणायझेशन आहे. त्यांच्या वचनात ते स्वत म्हणतात मातंग मादार चेन्नयाचा पुत्र आहे मी.

आपली लोक जास्त खोल तर्कशील वाचन करीत नाहीत. कारण आम्हाला तर्कपूर्ण अभ्यास पद्धती अभ्यासक्रमामध्ये शिकविलीच नाही. कारण अभ्यासक्रम नियंत्रण मंडळावर ब्राह्मणांचा कब्जा आणि कुठलाही कब्जा हा बेकायदेशीरच असतो.

२. संत शिरोमणी

"गुरू रविदास"

हे उत्तर भारतातील क्रांतीकारी संत. त्यांच्याबद्दल सुद्धा असच. त्यांचे गुरू रामानंद नावाचे ब्राह्मण होते असा प्रचार करणे म्हणजे ब्राह्मणायझेशन होय. त्यांच्या नावावर चमत्कारीत कथा प्रसारीत करणे म्हणजे ब्राह्मणायझेशन.

या देशामध्ये फार पूर्वीपासून ब्राह्मण विरूद्ध अब्राह्मण असा दोन विरुद्ध विचारधारेचा संघर्ष आहे. यालाच आर्य-अनार्य, सूर- असूर, वैदिक-अवैदिक असीसुद्धा नावे आहेत.

सध्या ब्राम्हण हिंदूंच्या बुरख्याआडं लपल्याने आपल्या लोकांना प्रत्यक्ष दिसत नाहीत.

आता हे बघा रविदासांचे समकालीन ब्राम्हण कवी तुलसीदास रामचरितमानसमध्ये म्हणतो,

पुजिए विप्र (ब्राम्हण) गुणग्यान शिलविहीना, ना पुजिए शूद्र गुणग्यान शिलप्रविणा.

अर्थ:- ब्राम्हण कितीही गुणहिन असला तरी त्याचीच पूजा करावी पण शूद्र कितीही गुणवाण व शिलप्रवीण असला तरी त्याची पूजा करायची नाही.

दासबोधमधेही अशाच प्रकारची वाक्य आहेत.

"गुरु तो सकळसी ब्राम्हण, जरी तो झाला क्रियाहीण, तरी तयाशीच शरण, अनन्यभाव असावे."

आता आपले महापुरुष संत रविदास तुलसीदासाला उत्तर देतांना काय म्हणतात पहा,

"ब्राम्हण मत पुजिए जो होए गुणहीन, पुजही चरण चंडालके जो होए गुणप्रवीण."

अर्थ:- म्हणजे जो गुणवान आहे जरी तो चांडाळ असेल तरी त्याची पूजा करा. गुणहीन ब्राम्हणांची पुजा करू नका.

म्हणजे सांगण्याचे तात्पर्य हेच की ह्या दोन विरुद्ध विचारधारांचा संघर्ष आहे.

वारकरी आंदोलन हे प्रस्थापित ब्राम्हणी व्यवस्थेवर वार करण्याचे आंदोलन होते. त्याला भक्ती आंदोलन म्हणणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

३. "संत नामदेव"

हे खरे वारकरी आंदोलनाचे संस्थापक. त्यांनी प्रबोधनाकरिता कीर्तनाचा आधार घेऊन पंजाबमधे दौरे काढले. "नाचू किर्तनाचे रंगी, ज्ञानदीप लावू जगी." असा संदेश देणाऱ्या नामदेवांना पंजाबमधे घुमान या ठिकाणी अल्लाउद्दीन खिलजी या मुस्लिम शासकाने जागा दिली. संत नामदेव, संत कबीर, संत रविदास यांच्या प्रबोधणामुळे पंजाबमधे गुरुनानक यांनी शीख धर्माची स्थापना केली. शिखांचा धर्मग्रंथ "गुरु ग्रंथसाहेब" मधे वरील तिन्ही संतांचे अभंग आहेत. अशा नामदेवांचे नावही न घेता फक्त माऊली माऊली करणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

४. "संत तुकाराम"

ज्यांनी वैकुंठ नाकारला त्यांचा खून करून त्यांचे गुरु रामेश्वर भट व मंबाजी भट यांना दाखवणे व संत तुकाराम सदेह वैकुंठाला गेले असा प्रचार करणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

५. "कुळवाडीभूषण बहुजनप्रतिपालक छत्रपती शिवाजी महाराज" यांची गोब्राम्हण प्रतिपालक अशी प्रतिमा करणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

शिवाजी महाराज यांना भवानी मातेने तलवार दिल्याने महाराज पराक्रम करू शकले असे लिहिणे सांगणे हे ब्राम्हणायझेशन तर आहेच पण त्यांचा पराक्रम झाकण्याचा प्रकार आहे... कारण महाराजांनी तलवार बनवून घेतली होती याचे पुरावे समोर आले आहेत.

शिवचरित्र लिहितांना जाणूनबुजून दादू कोंडदेव याला महाराज व जिजाऊ सोबत दाखवणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

६. छत्रपती शिवाजी महाराज यांची सर्वप्रथम समाधी शोधून सर्व प्रथम पुस्तक पोवाडा लिहिणारे व शिवजयंती सुरु करणारे व "राष्ट्रपिता ज्योतीराव फुले" यांना शिवशाहीर न म्हणता ब. मो. पुरंदरेला म्हणणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

७. आधुनिक भारतामध्ये सर्वप्रथम महिलांच्या शिक्षणाकरिता संघर्ष करणाऱ्या "क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले" यांच्या आदर्शा ऐवजी अन्य अस्तित्वात नसणाऱ्या सरस्वतीची पूजा करणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

८. "तेली, तंबोळी, कुणबटांनी काय संसदेमधे जाऊन नांगर हाकायचा आहे काय?", असे म्हणणाऱ्या बाळ केशव गंगाधर टिळकाला 'लोकमान्य' म्हणणे म्हणजे ब्राम्हणायझेशन आहे.

९. खरे स्वातंत्र्यवीर "क्रांतिसिह नाना पाटील" यांचा इतिहास झाकून इंग्रजांना माफीनामे पाठवून तुरुंगातून सुटून इंग्रजांच्या पेंशनवर जगणाऱ्या 'माफीवीर' विनायक सावरकराला स्वातंत्र्यवीर म्हणणे हे ब्राम्हणायझेशन आहे.

त्यामुळे ब्राम्हणायझेशन ओळखा. ब्राम्हणीकरण ओळखा. म्हणजे 'डिब्राम्हणायझेशन' करणे सोपे जाईल. 'डिब्राम्हणायझेशन' झाल्याशिवाय "व्यवस्था परिवर्तन" होणार नाही...

अविनाश पवार